

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана**

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма	«Банківський бізнес»

Форма здобуття освіти: Очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Розвиток зеленого кредитування в Україні»**

здобувача Андрушкевича Івана Костянтиновича
(підпис здобувача)

Науковий керівник:

доктор екон. наук, професор,
професор кафедри банківської справи та страхування
(наукова ступінь, учене звання, посада)

(підпис) С.М. Аржевітін
(Прізвище, ініціали)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:
доктор економічних наук, професор _____ Л. О.Примостка
(підпис)

Київ 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 78 сторінки, 10 таблиць, 21 рисунок, список використаних джерел з 71 найменувань.

«Перспективи розвитку зелених кредитів в Україні та світі»

Об'єктом дослідження є процеси реалізації екокредитування на міжнародну та національну рівнях та перспективи їх розвитку.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі надання банками зелених кредитів.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи визначенні перспектив розвитку та розробка практичних рекомендацій щодо активізації розвитку ринку зелених кредитів в Україні з урахуванням світового досвіду.

Відповідно до мети, поставлено такі *завдання* для вирішення:

- дослідити економічну природу «зеленого» банкінгу та «зелених» кредитів;
- визначити види, особливості та інструментарій «зеленого» банкінгу;
- проаналізувати сучасний стан ринку зелених кредитів в Україні;
- дослідити зарубіжний досвід функціонування ринку «зеленого» кредитування;
- проаналізувати проблеми розвитку «зеленого» кредитування банками та розробити шляхи їх вирішення;
- визначити перспективи розвитку зеленого кредитування.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у систематизації та узагальненні теоретичних підходів та методичного інструментарію реалізації зелених кредитів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у сприянні подальшого розвитку ринку зеленого банкінгу та зелених кредитів в Україні. Висновки та пропозиції можуть бути використані на практиці українськими банками при формуванні стратегії екокредитування в нових умовах економічної невизначеності. Це забезпечить їм стійкий розвиток, підвищить доступність якості життя населення та стан навколишнього середовища. Окрім того, результати можуть бути використані для імплементації світового досвіду в державні програми сталого розвитку.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2025-2026.

Рік захисту роботи 2026.

Ключові слова: зелені кредити, сталий розвиток, зелені облігації, екокредитування, зелений банкінг.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗЕЛЕНОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	7
1.1 Сутність зеленого кредитування та його роль у сталому розвитку економіки	7
1.2 Види, інструменти та механізми зеленого кредитування	16
1.3 Міжнародний досвід розвитку зеленого кредитування та можливості його використання в Україні	25
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	35
2.1 Аналіз передумов та сучасного стану зеленого кредитування в Україні	35
2.2 Аналіз умов та особливостей надання «зелених» кредитів вітчизняними банками.....	45
2.3 Проблеми та обмеження розвитку зеленого кредитування в Україні	54
2.4 Напрями активізації зеленого кредитування в Україні	60
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Проблеми зміни клімату, виснаження природних ресурсів, забруднення довкілля та зростання екологічних ризиків дедалі більше впливають на розвиток національних економік і фінансових систем. Екологічний чинник поступово перестає бути лише сферою природоохоронної політики. Він набуває значення важливої умови економічної безпеки, інвестиційної привабливості, енергетичної стійкості та довгострокової фінансової стабільності.

Для України ця проблематика має особливе значення. Повномасштабна війна призвела до масштабного руйнування інфраструктури, забруднення територій, мінування земель, знищення промислових об'єктів, пошкодження енергетичної системи та погіршення екологічного стану окремих регіонів. У таких умовах питання відновлення економіки не може розглядатися окремо від екологічної модернізації, підвищення енергоефективності та переходу до більш сталих моделей фінансування.

Одним із важливих інструментів такого переходу є зелене кредитування. Його сутність полягає у спрямуванні кредитних ресурсів на фінансування проєктів, що мають позитивний екологічний ефект. До таких проєктів належать заходи з енергоефективності, розвитку відновлюваної енергетики, модернізації виробництва, зменшення викидів, екологічного транспорту, ресурсозбереження, відновлення житлової та виробничої інфраструктури на засадах сталого розвитку.

Актуальність теми зумовлена тим, що банківська система може відігравати важливу роль у фінансуванні екологічної трансформації економіки. Через кредитні механізми банки здатні підтримувати підприємства, домогосподарства та територіальні громади у реалізації зелених інвестиційних проєктів. Водночас розвиток зеленого кредитування в Україні стримується низкою проблем. До них належать висока вартість кредитних ресурсів, підвищені ризики воєнного періоду, недостатня платоспроможність

позичальників, обмеженість довгострокового фінансування, слабкий розвиток критеріїв оцінювання зелених проєктів та недостатня інтеграція ESG-підходів у банківську практику.

Особливого значення набуває також урахування кліматичних і екологічних ризиків у діяльності банків, регуляторів та органів фінансового нагляду. Зміна клімату формує нові виклики для фінансової стабільності, оскільки екологічні ризики можуть впливати на якість кредитних портфелів, вартість заставного майна, інвестиційні рішення та стійкість окремих секторів економіки. Тому зелене кредитування слід розглядати не лише як окремий банківський продукт, а як складову трансформації фінансового сектору в напрямі сталого розвитку.

Питання розвитку зеленого фінансування, екологічного кредитування, ESG-підходів у банківській діяльності та фінансування екологічних проєктів досліджували такі науковці, як Л. О. Примостка, І. В. Краснова, В. Г. Шевалдіна, В. В. Лавренюк, О. В. Мартиненко, О. В. Новицька, О. Сущенко, О. П. Макар, В. О. Хрутьба, Д. Ю. Щербаченко та інші. Водночас динаміка воєнного періоду, потреби повоєнного відновлення та необхідність поєднання банківського кредитування з екологічними цілями зумовлюють потребу в подальшому дослідженні цієї теми.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є дослідження теоретичних засад, сучасного стану та перспектив розвитку зеленого кредитування в Україні, а також обґрунтування напрямів його активізації з урахуванням міжнародного досвіду та потреб сталого відновлення економіки.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність зеленого кредитування та його роль у системі сталого фінансування;
- визначити основні види, інструменти та механізми зеленого кредитування;

- узагальнити міжнародний досвід розвитку зеленого кредитування та можливості його використання в Україні;
- проаналізувати передумови та сучасний стан розвитку зеленого кредитування в Україні;
- виявити основні проблеми й обмеження, що стримують розвиток зеленого кредитування;
- обґрунтувати перспективні напрями активізації зеленого кредитування в Україні.

Об'єктом дослідження є процес розвитку зеленого кредитування в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між банками, позичальниками, державою та іншими учасниками фінансового ринку у процесі надання й використання зелених кредитів.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Метод аналізу і синтезу застосовано для розкриття сутності зеленого кредитування та його складових. Метод наукового узагальнення використано для систематизації підходів до визначення зелених кредитів, ESG-фінансування та сталого банкінгу. Порівняльний метод дав змогу проаналізувати міжнародний досвід розвитку зеленого кредитування. Системний підхід використано для визначення ролі банків, держави та міжнародних фінансових організацій у розвитку цього напрямку. Графічний і табличний методи застосовано для узагальнення результатів дослідження та візуалізації основних тенденцій.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань зеленого фінансування, банківського кредитування, ESG-ризиків і сталого розвитку, нормативно-правові акти України, матеріали Національного банку України, статистичні дані, аналітичні звіти міжнародних фінансових організацій, а також інформація банків щодо програм екологічного та енергоефективного кредитування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків і пропозицій роботи банками, фінансовими установами та іншими учасниками ринку при розробленні програм зеленого кредитування, удосконаленні підходів до оцінювання екологічних проєктів, формуванні ESG-орієнтованої кредитної політики та підтримці сталого відновлення економіки України.

Структура роботи визначається її метою та завданнями. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Перший розділ присвячено теоретичним засадам зеленого кредитування. У другому розділі проаналізовано сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зеленого кредитування в Україні. Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 78 сторінок, 10 таблиць, 21 рисунки, список використаних джерел з 71 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗЕЛЕНОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1 Сутність зеленого кредитування та його роль у сталому розвитку економіки

Проблеми зміни клімату, забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів і зростання екологічних ризиків стали одними з ключових викликів для розвитку світової економіки. Їх наслідки поступово виходять за межі природоохоронної сфери та впливають на економічну безпеку, інвестиційну активність, фінансову стабільність і довгострокову конкурентоспроможність країн. За таких умов екологічний чинник дедалі частіше розглядається не як зовнішнє обмеження господарської діяльності, а як важлива умова формування нової моделі економічного розвитку.

Ідея відповідального ставлення людини до природи має глибокі наукові передумови. Ще В. І. Вернадський у вченні про ноосферу обґрунтовував нерозривний зв'язок людства з біосферою та підкреслював, що діяльність людини перетворюється на чинник планетарного масштабу [1]. У сучасних умовах ця ідея набуває особливої актуальності, оскільки економічний розвиток дедалі більше залежить від здатності суспільства поєднувати виробництво, споживання, фінансування та охорону довкілля.

На Всесвітньому економічному форумі у Давосі 2020 року було оприлюднено Топ-10 найбільших глобальних ризиків найближчих років. Половина з них — кліматичні, зокрема: зміна клімату, вплив вуглецевих викидів, антропогенні екологічні катастрофи, втрата біорізноманіття та природні катастрофи [2]. За даними Amnesty International, через зміну клімату передчасно можуть померти 400 тисяч людей, а до 2050 року кількість випадків недоїдання та голоду на планеті зросте на 20% [3]. Концентрація CO₂ в атмосфері стрімко

збільшилася: з приблизно 315 ppm у 1959 році до 370 ppm у 1970-му та 400 ppm у 2016 році. 11 травня 2019 року, за даними метеостанцій, рівень CO₂ сягнув найвищої позначки за всю історію людства, значно перевищивши доіндустріальний рівень 270–280 ppm, який зберігався протягом тисячоліть [4]. Науковці наголошують, що глобальне потепління не повинно перевищити 1,5°C. У разі підвищення температури більш ніж на 2°C один мільярд людей зіткнеться з гострим дефіцитом води. Якщо ж до 2100 року температура зросте на 2,5°C порівняно з доіндустріальним рівнем, під загрозою опиняться фінансові активи на суму близько 2,5 трильйона доларів США (кліматична вартість під ризиком — VAR). У найгіршому сценарії (ймовірність близько 1 %, 99-й перцентиль) глобальні втрати активів можуть сягнути 24 трильйонів доларів, що становить 17 % від загального обсягу світових активів [2].

У 2021 році Національний банк України представив підходи до розвитку сталого фінансування, у межах яких було визначено необхідність поступової трансформації фінансового сектору відповідно до цілей сталого розвитку та кліматичної нейтральності. Така трансформація передбачає спрямування фінансових ресурсів у ті сфери економіки, які забезпечують зменшення негативного впливу на довкілля, підвищення енергоефективності та скорочення викидів парникових газів.

До ключових напрямів, що потребують фінансової підтримки, належать:

- збільшення виробництва електроенергії з відновлюваних джерел;
- впровадження сучасних технологій, зокрема водневих рішень, а також технологій уловлювання і зберігання вуглецю;
- підвищення енергоефективності житлових, громадських і промислових будівель;
- зменшення використання транспорту з двигунами внутрішнього згоряння та розвиток електротранспорту;
- удосконалення системи управління відходами та водними ресурсами;
- розвиток органічного сільського господарства та скорочення викидів метану в аграрному секторі;

- збільшення поглинання вуглецю завдяки розширенню лісового покриву.

Реалізація зазначених напрямів потребує значних обсягів довгострокового фінансування. У цьому контексті важливе значення мають оцінки необхідних капітальних інвестицій для досягнення цілей оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди на період 2021–2030 років. Відповідні дані наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Інвестиції, необхідні для досягнення цілей оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди у 2021–2030 роках [44]

Сектор	Капітальні інвестиції (млрд €)
Всього	102
1+2. Енергетика + Промислові процеси (без споживчих витрат)	93
Сільське господарство	2
Виробництво енергії й тепла	26*
Промисловість	37*
Будівлі* (без споживчих витрат)	16
Опалення	16
Включаючи термомодернізацію будівель	13
Видобування та транспортування енергоресурсів	8
Транспорт (без споживчих витрат)	3*
Приватні авто*	3
3. Сільське господарство	2,3*
4. Землекористування, зміни в землекористуванні та лісове господарство	3
5. Відходи	2

Наведені у табл. 1.1 дані свідчать, що досягнення кліматичних цілей України потребує масштабної мобілізації фінансових ресурсів. Найбільші обсяги інвестицій необхідні у сферах енергетики, промисловості, будівель, транспорту та управління відходами. Саме ці напрями можуть стати основними об'єктами зеленого кредитування, оскільки вони поєднують економічну доцільність, екологічний ефект і значний потенціал для підвищення енергоефективності національної економіки.

Перехід до сталої моделі розвитку передбачає не лише скорочення негативного впливу на навколишнє середовище, а й переорієнтацію фінансових потоків на підтримку екологічно відповідальних проєктів. Саме тому у світовій практиці активно формується система сталого фінансування, у межах якої важливе місце займають зелені фінанси, зелений банкінг і зелене кредитування (рис.1.1).

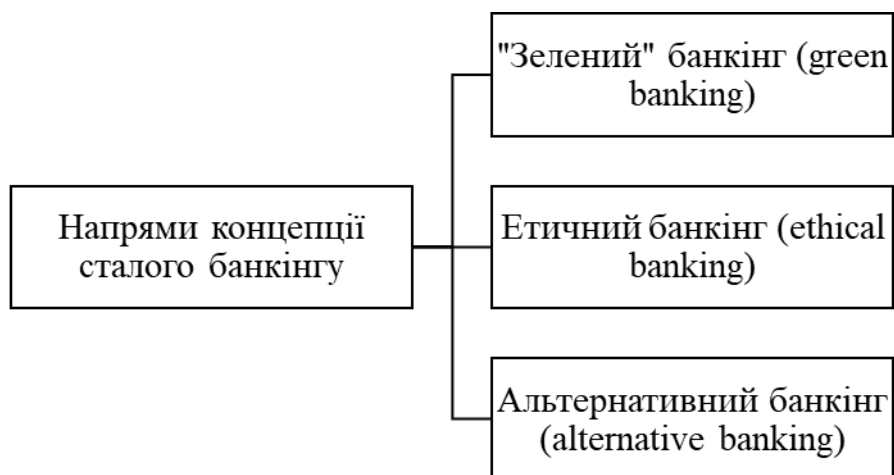

Рисунок 1.1 – Напрями сталого банківського бізнесу

Джерело побудовано автором

Зелені фінанси можна розглядати як сукупність фінансових відносин, інструментів і механізмів, спрямованих на підтримку проєктів, що мають позитивний екологічний ефект. До таких проєктів належать розвиток відновлюваної енергетики, підвищення енергоефективності, модернізація виробництва, зменшення викидів парникових газів, очищення води, екологічний транспорт, переробка відходів, ресурсозбереження та впровадження кліматично стійких технологій.

У межах зелених фінансів особливу роль відіграє банківський сектор. Банки акумулюють значні фінансові ресурси, оцінюють кредитоспроможність позичальників, управляють ризиками та визначають напрями руху кредитного капіталу. Саме через банківські кредити значна частина підприємств і домогосподарств отримує можливість фінансувати інвестиційні проєкти. Тому участь банків у підтримці екологічної модернізації економіки є важливою передумовою практичної реалізації цілей сталого розвитку.

«Зелений банкінг» розглядається як самостійне явище або як невід’ємна частина таких сучасних інвестиційних підходів, як соціально відповідальне інвестування (CBI), ESG-інвестування та стале інвестування. По суті, зелений банкінг являє собою систему процесів і банківських продуктів, які забезпечують економічну та екологічну стійкість банківської діяльності та сприяють охороні довкілля. Важливою складовою зеленого банкінгу є впровадження ефективних

механізмів оцінки кліматичних та екологічних ризиків, що дозволяє суттєво збільшити фінансування екологічно чистих проєктів і зменшити кредитну підтримку шкідливих для довкілля видів діяльності.

Таким чином, зелений банкінг сьогодні виступає новим стратегічним імперативом банківського сектору, спрямованим на розвиток екологічно відповідальних і стійких банківських практик.

Зелений банкінг є ширшим поняттям, ніж зелене кредитування. Він охоплює екологізацію внутрішньої діяльності банку, управління кліматичними та екологічними ризиками, впровадження ESG-принципів, розвиток цифрових банківських сервісів, зниження власного вуглецевого сліду, а також фінансування клієнтів, діяльність яких відповідає екологічним критеріям. Отже, зелений банкінг поєднує два взаємопов'язані напрями. Перший пов'язаний із внутрішньою екологічною відповідальністю банку. Другий стосується впливу банку на економіку через кредитування, інвестування та фінансове обслуговування клієнтів.

Зарубіжні дослідники трактують «зелений» банкінг як багатоаспектну концепцію, що виходить далеко за межі простого екологічного маркування (табл 1.2). Вона охоплює як внутрішні операційні зміни в самому банку (енергоефективність, зелений ІТ, зменшення паперового документообігу), так і зовнішню діяльність — розробку «зелених» фінансових продуктів, екологічну оцінку кредитних ризиків, фінансування відновлюваної енергетики та проєктів сталого розвитку. Таким чином, «зелений» банкінг розглядається не лише як інструмент екологічної відповідальності, а й як стратегічна можливість для підвищення конкурентоспроможності банків у сучасних умовах глобальних кліматичних викликів.

Зелене кредитування є одним із ключових інструментів зеленого банкінгу. Його сутність полягає у наданні кредитних ресурсів для реалізації проєктів, які сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля або підвищують екологічну стійкість економіки. На відміну від традиційного кредитування, зелене кредитування враховує не лише фінансові характеристики позичальника та проєкту, а й екологічний ефект, відповідність принципам сталого розвитку,

потенціал скорочення викидів, ресурсну ефективність і довгострокові кліматичні ризики.

Таблиця 1.2 – Тракткування поняття «зеленого» банкінгу зарубіжними дослідниками

Автор А	Тракткування «зеленого» банкінгу - Б
Neeru Kapoor, Meenu, Jaitly, Rishi Gupta [8]	Поєднання операційних удосконалень, сучасних технологій та зміни звичок клієнтів у банківській діяльності, спрямоване на формування екологічно відповідального підходу та суттєве зменшення вуглецевого сліду банківського сектору.
Lalon Raad Mozib [14]	Будь-яка форма банківської діяльності, яка приносить екологічні вигоди країні та суспільству. Традиційний банк перетворюється на «зелений», коли спрямовує свої операції на покращення стану навколишнього середовища. Також включає розробку інклюзивних фінансових стратегій, що поєднують економічний розвиток з позитивним екологічним ефектом.
Sarita Bahl [15]	Новий стратегічний імператив сучасного банківського бізнесу, що передбачає розвиток екологічно орієнтованих (eco-friendly) банківських продуктів, послуг та операцій, метою яких є захист довкілля.
Hardeep Singh, Bikram Pal Singh [16]	Концепція, що ґрунтується на проактивному та «розумному» мисленні, згідно з яким сьогоденні заходи з охорони навколишнього середовища є інвестицією в благополуччя майбутніх поколінь.
Broto Rauth Bhardwaj, Aarushi Malhotra [17]	Інноваційна стратегія банку, яка базується на впровадженні передових технологій, процесів і продуктів, що забезпечують значне скорочення вуглецевого сліду та сприяють сталому розвитку банківського бізнесу.
Mark G. Dotzour, Sunshine Manning [18]	Модель банківської діяльності, спрямована на пом'якшення негативного впливу на довкілля та створення умов, за яких приватний сектор стає економічним бенефіціаром природоохоронної діяльності. Передбачає інтеграцію принципів стійкості, екологічної відповідальності, соціальної інтеграції, етики та прозорості.

Джерело: узагальнено автором за [8,14-18]

Зміст зеленого кредитування можна розкрити через кілька основних ознак. По-перше, воно має цільовий характер, оскільки кредитні кошти спрямовуються на фінансування конкретних екологічно значущих заходів. По-друге, таке кредитування передбачає оцінювання не лише економічної доцільності проєкту, а й його впливу на довкілля. По-третє, зелені кредити можуть супроводжуватися спеціальними умовами, зокрема нижчою процентною ставкою, довшим строком кредитування, державною компенсацією, гарантійною підтримкою або грантовим

компонентом. По-четверте, важливою умовою розвитку цього напрямку є наявність критеріїв, за якими проєкт може бути віднесений до зелених.

У науковій літературі та міжнародній практиці зелене кредитування часто пов'язують із поняттями сталого, відповідального, екологічного та ESG-орієнтованого фінансування. Попри певні відмінності між цими підходами, їх об'єднує врахування не лише фінансових, а й нефінансових чинників. Йдеться про екологічний вплив, соціальні наслідки, якість управління, прозорість діяльності та довгострокову відповідальність перед суспільством (рис. 1.2).

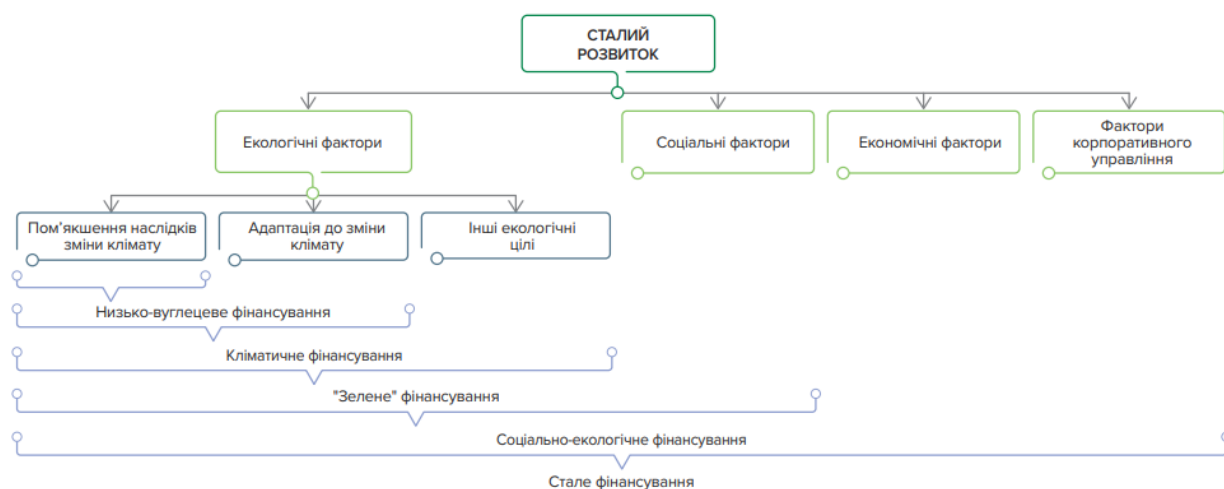

Рисунок 1.2 - Компоненти сталого розвитку та сталих фінансів, їх взаємозв'язок

Джерело: використано автором на основі [45]

Зелене кредитування не слід ототожнювати лише з кредитами на охорону довкілля у вузькому розумінні. Його зміст є ширшим. Воно може охоплювати фінансування енергоефективного обладнання, сонячних електростанцій, теплових насосів, утеплення будівель, модернізації виробничих потужностей, очищення стічних вод, екологічного транспорту, переробки відходів, органічного виробництва та інших проєктів, що мають позитивний екологічний результат.

Особливість зеленого кредитування полягає також у тому, що воно виконує не лише фінансову, а й трансформаційну функцію. З одного боку, воно забезпечує позичальників необхідними ресурсами для реалізації інвестиційних проєктів. З іншого боку, воно стимулює зміну поведінки бізнесу та населення, сприяє

впровадженню нових технологій, підвищує енергоефективність і знижує залежність економіки від ресурсомістких моделей виробництва.

Роль зеленого кредитування у сталому розвитку економіки проявляється у кількох напрямках. По-перше, воно сприяє екологічній модернізації підприємств. Завдяки кредитним ресурсам суб'єкти господарювання можуть оновлювати обладнання, зменшувати споживання енергії, впроваджувати чисті технології та скорочувати виробничі втрати. Це підвищує не лише екологічну, а й економічну ефективність їхньої діяльності.

По-друге, зелене кредитування підтримує енергетичну стійкість економіки. Фінансування проєктів у сфері відновлюваної енергетики, енергоефективності та автономних енергетичних рішень дає змогу зменшити залежність від традиційних джерел енергії. Для України цей напрям має особливе значення з огляду на пошкодження енергетичної інфраструктури внаслідок війни та потребу у формуванні більш децентралізованої й стійкої енергетичної системи.

По-третє, зелені кредити можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності бізнесу. Підприємства, які впроваджують екологічні стандарти, енергоощадні технології та ESG-підходи, отримують кращі можливості для виходу на міжнародні ринки, залучення інвестицій і співпраці з європейськими партнерами. Це особливо важливо в умовах євроінтеграційного курсу України та поступового наближення до стандартів Європейського Союзу.

По-четверте, зелене кредитування має соціальне значення. Воно може бути спрямоване на підвищення якості житла, зменшення витрат домогосподарств на енергію, розвиток екологічного транспорту, покращення стану довкілля в громадах і створення нових робочих місць у секторах зеленої економіки. Тому ефект зеленого кредитування не обмежується лише банківською сферою, а поширюється на економіку, суспільство та довкілля.

По-п'яте, зелене кредитування є інструментом управління ризиками. Кліматичні та екологічні ризики поступово впливають на вартість активів, якість застави, стабільність доходів позичальників і ризиковість окремих секторів економіки. Якщо банк не враховує такі ризики під час кредитного аналізу, це може

призвести до погіршення якості кредитного портфеля. Тому інтеграція екологічних критеріїв у кредитну політику банків є не лише проявом соціальної відповідальності, а й елементом ефективного ризик-менеджменту.

Для України розвиток зеленого кредитування має подвійне значення. З одного боку, він відповідає світовим тенденціям переходу до сталої та низьковуглецевої економіки. З іншого боку, він пов'язаний із практичними потребами відновлення країни. Післявоєнне відновлення потребуватиме значних фінансових ресурсів, і важливо, щоб ці ресурси спрямовувалися не лише на відбудову зруйнованих об'єктів, а й на формування більш енергоефективної, екологічної та стійкої економічної інфраструктури.

Водночас розвиток зеленого кредитування неможливий без належного інституційного середовища. Для цього потрібні чіткі критерії визначення зелених проєктів, прозорі механізми оцінювання екологічного ефекту, державні програми підтримки, участь міжнародних фінансових організацій, розвиток ESG-звітності та підвищення компетентності банків у сфері кліматичних і екологічних ризиків.

Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні ініціативи у сфері сталого фінансування. Світова фінансова система поступово переходить до врахування екологічних ризиків у діяльності банків, інвесторів, регуляторів і центральних банків. Поширення принципів зеленого банкінгу, сталого фінансування та ESG-регулювання свідчить про те, що екологічна складова стає невід'ємною частиною фінансового посередництва.

Отже, зелене кредитування визначимо як цільове банківське кредитування проєктів, що забезпечують позитивний екологічний ефект, сприяють енергоефективності, ресурсозбереженню, скороченню викидів, розвитку відновлюваної енергетики та переходу до сталої моделі економічного розвитку. Його значення полягає у здатності поєднувати фінансові інтереси банків і позичальників із довгостроковими екологічними та суспільними цілями.

Таким чином, зелене кредитування є не лише окремим банківським продуктом, а й важливим механізмом трансформації фінансової системи. Воно сприяє спрямуванню кредитних ресурсів у ті сфери, які забезпечують екологічну

модернізацію, енергетичну стійкість, підвищення конкурентоспроможності та сталий розвиток економіки. Для України цей напрям має особливу актуальність, оскільки може стати одним із фінансових інструментів відновлення країни на засадах екологічної безпеки, енергоефективності та відповідального банківського фінансування.

1.2 Види, інструменти та механізми зеленого кредитування

Зелене кредитування є одним із практичних інструментів реалізації принципів сталого фінансування. Його розвиток пов'язаний із потребою спрямування банківських ресурсів на ті проєкти, які забезпечують не лише економічний результат, а й позитивний екологічний ефект. На відміну від традиційного кредитування, зелене кредитування передбачає врахування екологічної мети проєкту, його впливу на довкілля, ресурсну ефективність, енергетичну стійкість та відповідність принципам сталого розвитку.

У широкому розумінні зелене кредитування можна визначити як цільове надання кредитних коштів для фінансування проєктів, спрямованих на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваної енергетики, скорочення викидів, модернізацію виробництва та впровадження екологічно безпечних технологій. Його особливістю є те, що банк оцінює не лише фінансову спроможність позичальника, а й екологічну спрямованість проєкту.

Залежно від об'єкта фінансування можна виокремити кілька основних видів зелених кредитів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Основні види зелених кредитів

Вид зеленого кредиту	Об'єкт фінансування	Очікуваний екологічний ефект
Кредити на енергоефективність	утеплення будівель, модернізація систем опалення, енергоощадне обладнання	зменшення споживання енергії
Кредити на відновлювану енергетику	сонячні, вітрові, біоенергетичні установки	скорочення залежності від викопного палива
Кредити на екологічну модернізацію бізнесу	оновлення виробництва, очищення викидів, ресурсозбереження	зменшення забруднення та виробничих втрат
Зелені кредити для домогосподарств	теплові насоси, сонячні панелі, енергоощадна техніка	зниження витрат на енергію
Зелене іпотечне кредитування	купівля або будівництво енергоефективного житла	підвищення енергетичної якості житлового фонду
Кредити на екологічний транспорт	електромобілі, громадський електротранспорт, зарядна інфраструктура	скорочення транспортних викидів
Кредити на управління відходами	сортування, переробка, утилізація відходів	зменшення навантаження на довкілля

Джерело: складено автором.

До них належать кредити на енергоефективність, кредити на відновлювану енергетику, кредити на екологічну модернізацію підприємств, кредити для домогосподарств, зелені іпотечні кредити, кредити на екологічний транспорт, а також кредити на управління відходами, очищення води та ресурсозбереження.

Наведені види зелених кредитів свідчать, що зелене кредитування не обмежується лише фінансуванням великих екологічних проєктів. Воно може застосовуватися як у корпоративному секторі, так і в секторі домогосподарств. Для підприємств такі кредити є джерелом фінансування технологічної модернізації, а для населення — інструментом підвищення енергоефективності житла та скорочення витрат на споживання енергоресурсів.

За механізмом реалізації зелені кредити можуть надаватися на ринкових, пільгових або змішаних умовах. Ринкова модель передбачає кредитування за стандартними банківськими правилами, але з урахуванням екологічної мети проєкту. Пільгова модель базується на застосуванні нижчої процентної ставки, компенсації частини процентів, державній підтримці або участі міжнародних фінансових організацій. Змішана модель поєднує банківський кредит, грантовий компонент, гарантійну підтримку та власний внесок позичальника.

Важливим елементом розвитку зеленого кредитування є система фінансових інструментів, за допомогою яких банки можуть підтримувати екологічно орієнтовані проєкти (рис.1.3).

Рисунок 1.3 – Комплекс інструментів реалізації «зеленого» банкінгу в світі та Україні

Джерело: побудовано та доповнено автором на основі [29]

До таких інструментів належать зелені кредити, зелені кредитні лінії, пільгові процентні ставки, часткова компенсація процентів, кредитні гарантії, грантові компоненти, зелені облігації, лізинг екологічного обладнання, а також цифрові інструменти оцінювання та моніторингу проєктів (табл 1.4).

Таблиця 1.4 – Основні інструменти та механізми підтримки зеленого кредитування

Інструмент	Механізм дії	Значення для банку	Значення для позичальника
Зелений кредит	цільове фінансування екологічного проєкту	формування нового сегмента кредитного портфеля	доступ до ресурсів для екологічної модернізації
Пільгова процентна ставка	зниження вартості кредиту для зелених проєктів	стимулювання попиту на банківські продукти	зменшення фінансового навантаження
Компенсація процентів	держава або донор покриває частину процентної ставки	зниження ризику неплатоспроможності клієнта	здешевлення кредиту

Продовження таблиці 1.4

Кредитна гарантія	часткове покриття ризику неповернення кредиту	зменшення кредитного ризику	полегшення доступу до кредиту
Грантовий компонент	частина витрат покривається безповоротно	підвищення привабливості кредитного продукту	зменшення власних витрат
Зелені кредитні лінії	ресурси міжнародних фінансових організацій спрямовуються через банки	доступ до довгих і дешевших ресурсів	можливість фінансування інвестиційних проєктів
Лізинг екологічного обладнання	фінансування придбання обладнання через лізингову модель	розширення фінансових послуг	доступ до обладнання без значних початкових витрат
ESG-скоринг	оцінювання екологічних, соціальних та управлінських характеристик позичальника	покращення ризик-менеджменту	підвищення прозорості й довіри до проєкту
Екологічний моніторинг	контроль цільового використання коштів і результатів проєкту	зменшення ризику greenwashing	підтвердження екологічного ефекту

Джерело: складено автором.

Особливе місце серед інструментів зеленого кредитування займають кредитні гарантії та компенсація процентних ставок. Їх застосування є важливим у тих випадках, коли проєкт має позитивний екологічний ефект, але водночас є ризиковим або потребує значних початкових інвестицій. Гарантії зменшують ризик банку, а компенсація процентів робить кредит доступнішим для позичальника. Тому такі механізми мають особливе значення для малого та середнього бізнесу, домогосподарств і територіальних громад.

Зелені кредитні лінії також відіграють важливу роль у розвитку цього напрямку. Вони зазвичай формуються за участю міжнародних фінансових організацій, які надають банкам довгострокові ресурси для фінансування екологічних та енергоефективних проєктів. Для банків це створює можливість розширити кредитування, а для позичальників — отримати фінансування на більш прийнятних умовах.

Окремим інструментом підтримки зеленого кредитування є зелені облігації. Вони не є кредитом у вузькому значенні, але можуть використовуватися для залучення ресурсів, які надалі спрямовуються на фінансування зелених проєктів. Для банків зелені облігації можуть бути джерелом довгострокового фінансування,

а для інвесторів — інструментом вкладення коштів у проєкти зі сталим екологічним ефектом.

Механізм зеленого кредитування можна подати як послідовність взаємопов'язаних етапів (рис.1.4).

Рисунок 1.4 – Механізм зеленого кредитування

Джерело: складено автором

Спочатку формуються джерела фінансування, до яких можуть належати власні ресурси банків, кошти державних програм, міжнародних фінансових організацій, донорів або інвесторів. Далі банк здійснює відбір позичальника, аналізує його кредитоспроможність, оцінює екологічну мету проєкту та визначає можливі ризики. Після цього надається кредит, здійснюється контроль цільового використання коштів і оцінюється досягнутий екологічний результат. Такий механізм показує, що зелене кредитування є не лише процесом надання коштів. Воно передбачає комплексну оцінку проєкту до моменту фінансування, супровід його реалізації та контроль отриманого результату. Саме це відрізняє зелене кредитування від звичайного цільового кредиту.

Важливою передумовою ефективного розвитку зеленого кредитування є наявність зрозумілих критеріїв віднесення проєктів до зелених. Без таких критеріїв виникає ризик *greenwashing*, тобто формального використання екологічної риторики без реального позитивного впливу на довкілля. Тому банки мають застосовувати прозорі підходи до оцінювання екологічних результатів, а також контролювати цільове використання кредитних коштів.

Міжнародна практика свідчить, що розвиток зеленого кредитування неможливий без поєднання ринкових і регуляторних механізмів. Важливу роль відіграють міжнародні стандарти, принципи управління екологічними та соціальними ризиками, вимоги до розкриття інформації, ESG-звітність, а також участь центральних банків і фінансових регуляторів. Такі підходи сприяють тому, що екологічні ризики поступово інтегруються у систему банківського ризик-менеджменту.

Для України розвиток зеленого кредитування має особливе значення. По-перше, країна потребує значних фінансових ресурсів для відновлення енергетичної, житлової, транспортної та виробничої інфраструктури. По-друге, відновлення має відбуватися не лише за принципом відбудови зруйнованого, а й з урахуванням енергоефективності, екологічної безпеки та довгострокової стійкості. По-третє, банківський сектор може стати важливим каналом спрямування фінансових ресурсів у зелені проєкти.

Розвиток зеленого кредитування потребує не лише наявності кредитних ресурсів, а й чітких критеріїв визначення зелених проєктів, процедур оцінювання екологічного ефекту, механізмів контролю цільового використання коштів та системи управління екологічними й соціальними ризиками.

У межах зеленого кредитування важливе значення мають міжнародні стандарти та підходи до управління екологічними і соціальними ризиками. Вони дають змогу банкам не лише оцінювати фінансову спроможність позичальника, а й враховувати вплив проєкту на довкілля, енергоефективність, ресурсозбереження та відповідність принципам сталого розвитку. Завдяки цьому зелений кредит

відрізняється від звичайного цільового кредиту не лише напрямом використання коштів, а й наявністю додаткових критеріїв оцінювання результату.

Залежно від мети, масштабу та суб'єкта фінансування зелені кредити можуть мати різні форми. Вони можуть надаватися підприємствам для модернізації виробництва, домогосподарствам для підвищення енергоефективності житла, громадам для оновлення комунальної інфраструктури, а також інвесторам для реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики, екологічного транспорту, очищення води чи управління відходами. Така різноманітність підтверджує, що зелене кредитування є гнучким інструментом фінансування сталого розвитку.

За механізмом реалізації зелене кредитування може здійснюватися через стандартні банківські кредити, пільгові кредитні програми, кредитні лінії міжнародних фінансових організацій, гарантійні механізми, компенсацію процентних ставок, грантові компоненти або поєднання кількох інструментів одночасно. Вибір конкретного механізму залежить від виду проєкту, рівня ризику, строку окупності, доступності ресурсів і здатності позичальника виконувати кредитні зобов'язання.

Отже, види, інструменти та механізми зеленого кредитування утворюють цілісну систему фінансової підтримки екологічно орієнтованих проєктів. Її особливість полягає у поєднанні банківської оцінки кредитоспроможності з аналізом екологічного ефекту. Саме тому зелене кредитування слід розглядати не лише як різновид банківського продукту, а як спеціальний фінансовий механізм, що спрямовує кредитні ресурси на реалізацію цілей сталого розвитку.

Враховуючи сучасні світові тенденції, український банківський сектор ще не здійснив свідомої трансформації своїх бізнес-процесів відповідно до «зелених» викликів. У довгостроковій перспективі активний розвиток зеленого кредитування сприятиме покращенню екологічного іміджу країни та створенню комфортніших умов для життя населення.

Ключовим елементом реалізації зеленої політики банку може стати програма зеленого кредитування, яка включатиме такі фінансові інструменти:

- пільгові кредити зі зниженими відсотковими ставками (нижче ринкових) на фінансування природоохоронних проєктів, розробку екологічних технологій і продуктів, а також лізинг екологічного обладнання;
- «зелені» інвестиційні кредити на будівництво екологічних об'єктів із використанням енергоефективних та екологічно чистих матеріалів;
- кредити з пролонгованими строками погашення для реалізації масштабних екологічних інфраструктурних проєктів;
- цільові кредити на придбання сертифікатів на викиди забруднюючих речовин;
- випуск зелених облігацій (цінних паперів, забезпечених активами) для фінансування великих проєктів із захисту та розвитку екологічної інфраструктури [33].

Основна мета цих інструментів зеленого кредитування — стимулювати клієнтів банку переходити на екологічно відповідальну модель діяльності та зменшувати негативний вплив на довкілля.

Для фізичних осіб та домогосподарств ефективними інструментами зеленого кредитування можуть стати:

- пільгові відсоткові ставки та подовжені строки кредитування за «зеленою» іпотекою;
- кредити на «зелене» житлове будівництво;
- фінансування придбання енергоефективної побутової техніки та ресурсозберігаючого обладнання;
- пільгові кредити на купівлю екологічно чистих транспортних засобів з низьким рівнем викидів.

Характеристику основних банківських інструментів сприяння розвитку зеленого кредитування в Україні наведено на рисунку 1.5.

Зелені іпотечні кредити

- Банки пропонують нижчі відсоткові ставки клієнтам, які купують нові енергоефективні будинки та / або інвестують у модернізацію, енергоефективні заходи. Банки також можуть пропонувати покриття витрат на перехід будинку із використання традиційної на зелену енергію

Позики на енергомодернізацію будинків

- Банки пропонують клієнтам нижчу ставку, яка мотивує домогосподарства до встановлення новітніх енергоощадних технологій та систем, що використовують відновлені джерела енергії. Для цього різні банки співпрацюють з виробниками та постачальниками таких технологій, а також екологічними громадськими організаціями

Зелені позики на комерційне будівництво

- Пріоритетне кредитування надається компаніям, що будують будинки, які менше споживають енергії, продукують відходів та забруднення порівняно з традиційними

Зелені автокредити

- Такі низьковідсоткові кредити заохочують клієнтів купувати автомобілі з високою економічною та екологічною ефективністю

Зелені банківські кредитні картки

- Власники кредитних карток, погоджуються робити пожертви екологічним громадським організаціям біля 0,5% від кожної покупки, переказу, тощо

Рисунок 1.5 – Характеристика банківських фінансових інструментів розвитку зеленого кредитування в Україні

Джерело: побудовано автором на основі [33]

Деякі з цих інструментів уже активно застосовуються українськими банками, зокрема «зелені» кредити та кредити на підвищення енергоефективності. Однак їх використання потрібно суттєво активізувати. Головним стримувальним фактором на сьогодні залишається відсутність в Україні спеціального законодавства щодо механізмів пільгового зеленого кредитування, що значно уповільнює розвиток зеленого банкінгу в країні. В умовах активної цифровізації відбувається поступова інтеграція сучасних цифрових рішень з традиційними інструментами зеленого банкінгу. Водночас більшість банківських установ все ще перебувають на етапі вивчення можливостей сталого та зеленого управління, а також знайомляться з існуючими екологічними фінансовими інструментами.

1.3 Міжнародний досвід розвитку зеленого кредитування та можливості його використання в Україні

Міжнародний досвід свідчить, що зелене кредитування та інші інструменти зеленого фінансування поступово стають важливою складовою фінансової політики багатьох країн. Їх розвиток пов'язаний із необхідністю переходу до низьковуглецевої економіки, скорочення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та фінансування екологічно орієнтованих інвестиційних проєктів. У розвинених країнах такі інструменти вже активно використовуються банками, міжнародними фінансовими організаціями, державними інституціями та приватними інвесторами. В Україні цей напрям перебуває на етапі становлення, однак має значний потенціал для подальшого розвитку.

Перехід до зеленої економіки потребує значних обсягів фінансових ресурсів. Для України це питання є особливо актуальним, оскільки фінансова система має поступово адаптуватися до завдань екологічної модернізації, енергетичної стійкості та післявоєнного відновлення. Розвиток зеленого фінансового ринку потребує використання таких інструментів, які здатні стимулювати інвестиції у ресурсозберігаючі технології, енергоефективність, відновлювану енергетику, екологічний транспорт і захист довкілля.

До найбільш поширених інструментів зеленого фінансування, які можуть бути використані в Україні, належать державні цільові фонди, спеціальні кредитні лінії, гранти, зелені кредити та випуск зелених облігацій [22]. Кожен із цих інструментів має власне функціональне призначення. Державні фонди можуть забезпечувати цільову підтримку екологічних програм. Спеціальні кредитні лінії дають змогу банкам отримувати довгострокові ресурси для фінансування зелених проєктів. Гранти зменшують фінансове навантаження на позичальників. Зелені облігації створюють можливість залучення коштів на ринку капіталу для реалізації екологічних інвестицій.

Важливо зазначити, що розвиток зеленого фінансового сектору значною мірою залежить від здатності країни залучати зелені фінанси. Особливо це стосується країн із перехідною економікою та країн, що розвиваються, для яких внутрішніх фінансових ресурсів часто недостатньо для реалізації масштабних екологічних проєктів. Потенціал залучення зеленого фінансування для таких країн наведено на рис. 1.6.

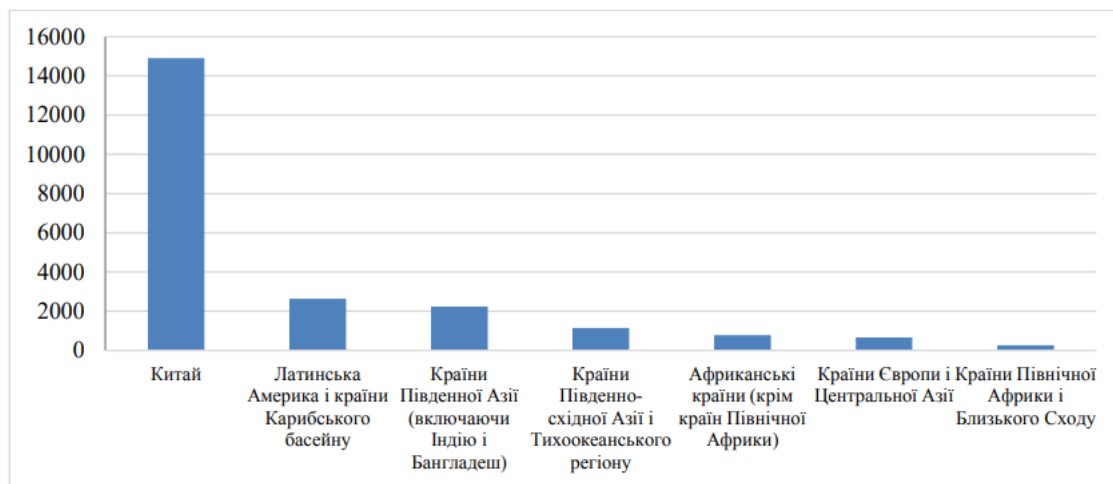

Рисунок 1.6 - Потенціал залучення зеленого фінансування для країн із перехідною економікою та країн, що розвиваються, о 2030 року, млрд грн

Джерело: складено автором за даними [41].

Дані рис. 1.6 свідчать, що країни з перехідною економікою мають значний потенціал для залучення зелених фінансів. Це пояснюється потребою у модернізації енергетики, промисловості, транспорту, житлового фонду та комунальної інфраструктури. Для таких країн зелене фінансування є не лише інструментом екологічної політики, а й джерелом інвестицій для оновлення економіки.

Україна належить до регіону Європи та Центральної Азії, для якого міжнародні фінансові організації також оцінюють значний потенціал зеленого фінансування (рис.1.7). За оцінками Міжнародної фінансової корпорації, потенціал зеленого фінансування в Україні до 2030 року може становити 73 млрд євро [57]. Це свідчить про наявність широкого інвестиційного простору для розвитку зеленого кредитування, зелених облігацій, програм енергоефективності та фінансування екологічної модернізації.

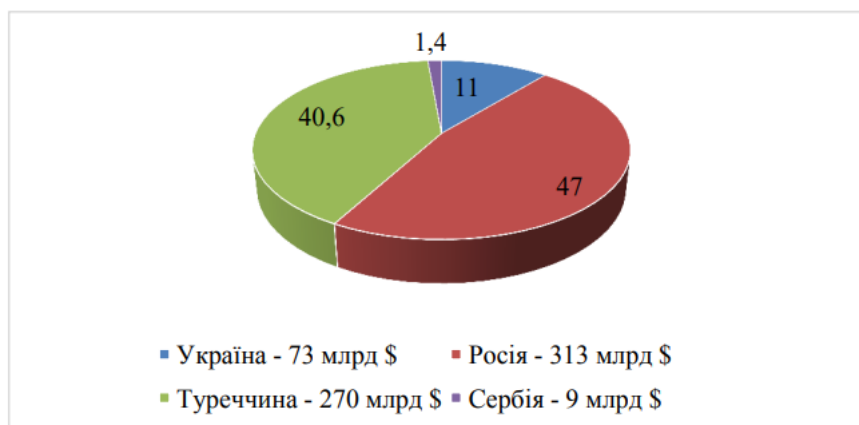

Рисунок 1.7 - Потенціал залучення зеленого фінансування групи країн Європи та Центральної Азії до 2030 року

Джерело: складено автором за даними [51].

Як показує рис. 1.4, Україна має вагомий потенціал у сфері залучення зелених фінансів. Значна частина цього потенціалу може бути реалізована через інструменти банківського кредитування та ринку капіталу. Особливе значення мають зелені облігації, оскільки вони дають змогу залучати довгострокові фінансові ресурси для екологічних проєктів, а також формують прозорий механізм контролю за цільовим використанням коштів.

Міжнародний досвід фінансування зелених проєктів показує, що зелені облігації є одним із найпоширеніших інструментів залучення коштів для екологічних інвестицій. Вони використовуються для фінансування відновлюваної енергетики, енергоефективності, екологічного транспорту, управління відходами, збереження водних ресурсів і модернізації інфраструктури. Для банків зелені облігації можуть бути джерелом ресурсів, які надалі спрямовуються на кредитування зелених проєктів.

В Україні нормативні передумови для розвитку цього інструменту були створені у 2021 році. Зокрема, було прийнято Закон України № 738-IX, яким зелені облігації визначено як окремий підвид цінних паперів та встановлено правила для учасників ринку. Відповідно до статті 18 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», зелена облігація є облігацією, умови випуску якої передбачають спрямування залучених коштів виключно на фінансування екологічного проєкту або окремого його етапу.

Зелені облігації мають низку переваг для розвитку зеленого фінансування. По-перше, вони дають змогу залучати кошти для великих екологічних проєктів. По-друге, цей інструмент підвищує прозорість використання фінансових ресурсів. По-третє, зелені облігації можуть здешевлювати фінансування екологічних програм, оскільки орієнтовані на інвесторів, зацікавлених у сталому розвитку. По-четверте, їх емітентами можуть бути держави, банки, міжнародні фінансові організації, фінансові компанії та інші учасники ринку.

Водночас випуск зелених облігацій потребує дотримання певних правил. Зокрема, важливим є підтвердження екологічного характеру проєкту, прозоре розкриття інформації, оцінювання очікуваного екологічного ефекту та подальший контроль за використанням коштів. У міжнародній практиці важливу роль у цьому процесі відіграє Climate Bonds Initiative, яка розробляє стандарти, підходи до сертифікації та критерії відповідності облігацій кліматичним цілям [60].

Для України питання розвитку ринку зелених облігацій поки що залишається перспективним, оскільки цей сегмент перебуває на початковій стадії. Тому доцільно звернутися до світових тенденцій, які демонструють динамічне зростання цього інструменту. Динаміку світового ринку зелених облігацій наведено на рис. 1.8.

Дані рис. 1.8 свідчать про стрімке зростання світового ринку зелених облігацій. Це означає, що інвестори дедалі більше зацікавлені у фінансуванні проєктів, які поєднують економічну доцільність із позитивним впливом на довкілля. Така тенденція підтверджує, що зелені облігації поступово перетворюються на важливий інструмент міжнародного ринку сталого фінансування

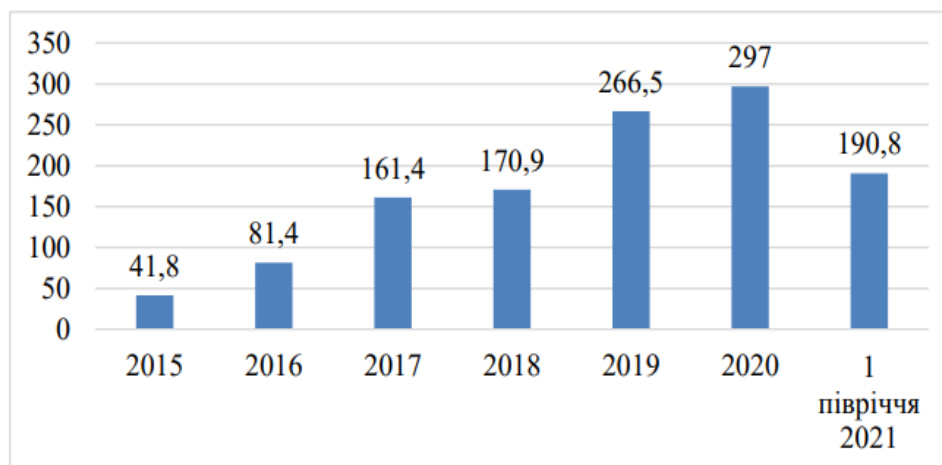

Рисунок 1.8 – Динаміка розвитку світового ринку зелених облігацій у 2015–2021 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором за даними [61].

Поряд із зеленими облігаціями важливе місце у світовій практиці займають зелені банківські кредити. Вони є ближчими до теми цього дослідження, оскільки безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю. Динаміку світового ринку зелених банківських кредитів наведено на рис. 1.9.

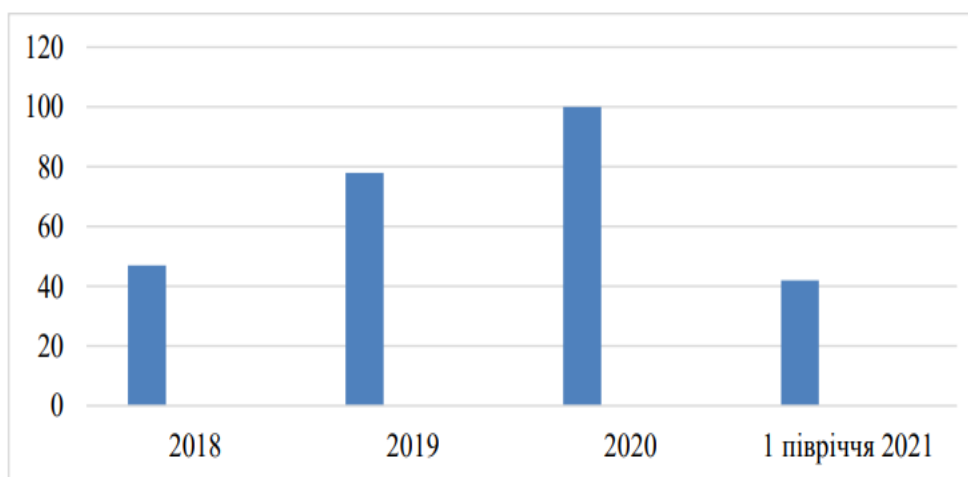

Рисунок 1.9 – Динаміка світового ринку банківських зелених кредитів у 2018–2021 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором за даними [61].

Порівняно із зеленими облігаціями, ринок зелених банківських кредитів має менші масштаби. Водночас він також демонструє позитивну динаміку. Найбільш розвиненими ринками зелених кредитів є США, Велика Британія, Іспанія та Індія. На ці країни припадає значна частка світового ринку зеленого кредитування.

Переважна частина зелених кредитів спрямовується у сектор відновлюваної енергетики, що пояснюється високою капіталомісткістю таких проєктів і потребою у довгостроковому фінансуванні [62].

Важливою характеристикою зелених кредитів є їх довгостроковий характер. Середній строк погашення таких кредитів у світовій практиці становить близько 15 років [62]. Це пояснюється тим, що більшість зелених проєктів пов'язана з інвестиціями в обладнання, інфраструктуру, енергоефективність або виробничу модернізацію, які мають тривалий строк окупності. Для України цей досвід є важливим, оскільки розвиток зеленого кредитування також потребуватиме доступу банків до довших і дешевших ресурсів.

Структура світового ринку зелених облігацій за секторами дає змогу визначити, які напрями є найбільш привабливими для зеленого фінансування. Відповідні дані наведено на рис. 1.10.

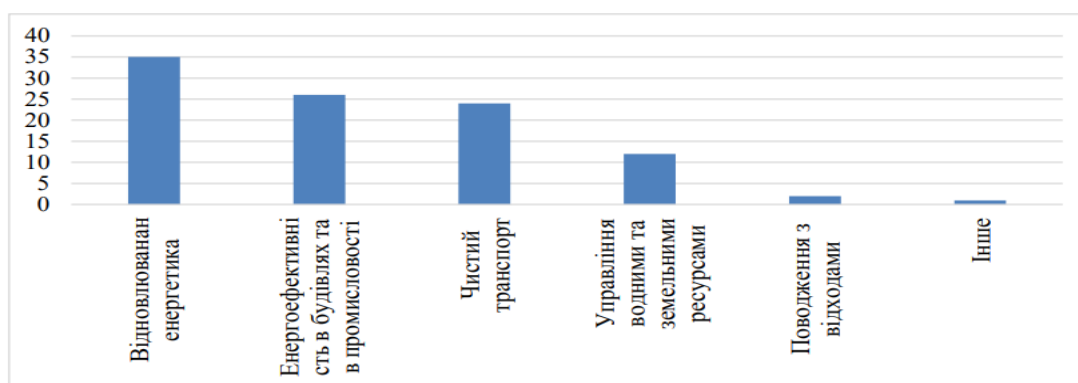

Рисунок 1.10 – Структура світового ринку зелених облігацій у розрізі секторів, %

Джерело: складено автором за даними [61].

Дані рис. 1.7 показують, що найбільші обсяги зеленого фінансування припадають на відновлювану енергетику, енергоефективність і зелений транспорт. Саме ці напрями є найбільш поширеними у світовій практиці. Вони мають значний екологічний ефект, оскільки сприяють скороченню викидів, зменшенню споживання енергоресурсів і переходу до більш стійких моделей виробництва та споживання.

Для України зазначені напрями також є актуальними. Відновлювана енергетика, енергоефективність будівель, модернізація підприємств і розвиток

екологічного транспорту можуть стати основними об'єктами зеленого кредитування. Особливо важливою є підтримка проєктів, які дозволяють зменшити енергетичну залежність, підвищити стійкість громад і скоротити витрати на енергоресурси.

Не менш важливим є аналіз емітентів зелених облігацій. Він дає змогу визначити, які учасники фінансового ринку найбільш активно залучають ресурси для зелених проєктів. Структуру світового ринку зелених облігацій за емітентами наведено на рис. 1.11.

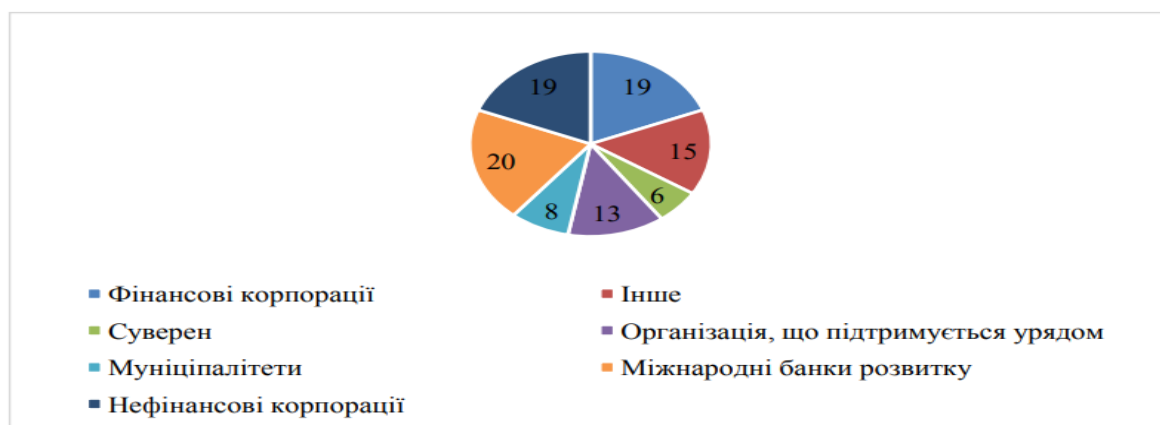

Рисунок 1.11 – Структура світового ринку зелених облігацій у розрізі емітентів, %

Джерело: складено автором за даними [51].

Як свідчать дані рис. 1.11, важливу роль у випуску зелених облігацій відіграють банки розвитку, фінансові корпорації та нефінансові компанії. Значна участь фінансового сектору підтверджує, що банки можуть бути не лише кредиторами зелених проєктів, а й активними учасниками ринку зеленого фінансування. Вони можуть залучати кошти через облігації, формувати цільові кредитні програми та фінансувати клієнтів, які реалізують екологічно орієнтовані інвестиційні проєкти.

Світовими лідерами за обсягами емісії зелених облігацій є країни з розвиненими фінансовими ринками та активною кліматичною політикою. Перелік країн-лідерів наведено на рис. 1.12.

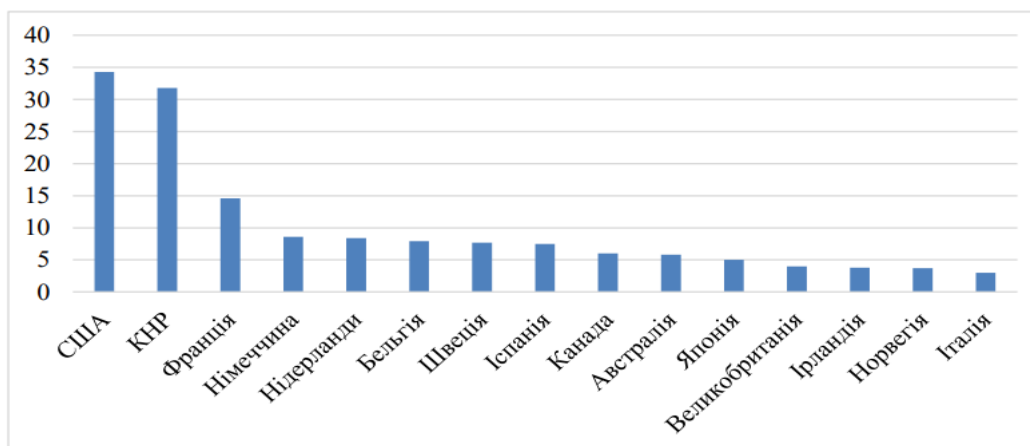

Рисунок 1.12 – Країни-лідери світу за емісією зелених облігацій у 2021 році, млрд дол. США

Джерело: складено автором за даними [53].

Дані рис. 1.12 свідчать, що найбільші обсяги емісії зелених облігацій припадають на США, Китай та країни Європейського Союзу. Це пояснюється поєднанням кількох чинників: наявністю розвиненого ринку капіталу, активною державною політикою у сфері клімату, високим попитом інвесторів на ESG-інструменти та значними потребами у фінансуванні енергетичної трансформації. Досвід цих країн може бути корисним для України, але його необхідно адаптувати до особливостей національного фінансового ринку.

Важливо, що країни застосовують різні заходи стимулювання емітентів зелених облігацій. Такі заходи можуть включати податкові пільги, компенсацію витрат на зовнішню оцінку, державні гарантії, субсидування частини витрат на випуск облігацій, інформаційну підтримку та розроблення національних стандартів зеленого фінансування. Приклади таких заходів наведено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Заходи заохочення емітентів зелених облігацій у різних країнах світу

Країна / група країн	Заходи заохочення емітентів зелених облігацій	Потенційне значення для України
Країни ЄС	розвиток стандартів зеленого фінансування, вимоги до розкриття інформації, підтримка ESG-звітності	формування прозорих правил ринку зелених фінансів
Китай	державна підтримка зелених проєктів, регуляторні стимули, розвиток національного ринку зелених облігацій	поєднання державної політики та ринкового фінансування

Продовження таблиці 1.5

США	активна участь інституційних інвесторів, розвиток муніципальних зелених облігацій	можливість фінансування місцевих екологічних проєктів
Сінгапур	компенсація витрат на зовнішню оцінку та сертифікацію зелених облігацій	зниження витрат емітентів на вихід на ринок
Польща	використання державних зелених облігацій як інструменту фінансування екологічних цілей	приклад для країн Центральної та Східної Європи
Україна	формування законодавчих передумов для випуску зелених облігацій	потреба у практичному запуску ринку та довірі інвесторів

Джерело: складено автором за даними [30]

Наведені у табл. 1.5 приклади свідчать, що розвиток зелених облігацій потребує не лише законодавчого визначення цього інструменту, а й системи практичних стимулів. Для України доцільними можуть бути компенсація витрат на сертифікацію зелених облігацій, підтримка перших пілотних випусків, розроблення національних критеріїв зелених проєктів, залучення міжнародних фінансових організацій і створення прозорої системи звітування про використання залучених коштів.

Узагальнення міжнародного досвіду дає змогу визначити кілька напрямів, які можуть бути корисними для України. По-перше, розвиток зеленого кредитування має спиратися на чіткі критерії віднесення проєктів до зелених. Це необхідно для уникнення *greenwashing*, тобто ситуації, коли проєкт формально позиціонується як екологічний, але не має реального позитивного впливу на довкілля.

По-друге, важливим є залучення міжнародних фінансових організацій. Вони можуть надавати банкам довгострокові кредитні лінії, гарантії, технічну допомогу та методичну підтримку щодо оцінювання екологічних проєктів. Такий досвід є особливо важливим для українських банків, оскільки розвиток зеленого кредитування потребує спеціальних знань, інструментів оцінювання і довгих фінансових ресурсів.

По-третє, перспективним є поєднання зелених кредитів із зеленими облігаціями. У такій моделі облігації можуть використовуватися як джерело залучення ресурсів, а банківські кредити — як інструмент фінансування

конкретних позичальників і проєктів. Це дозволяє пов'язати ринок капіталу з банківським кредитуванням і розширити можливості фінансування екологічної модернізації.

По-четверте, для України важливим є розвиток зеленого фінансування на місцевому рівні. Міста та громади можуть потребувати коштів для термомодернізації будівель, розвитку громадського електротранспорту, оновлення систем водопостачання, управління відходами та впровадження енергоефективних рішень. У світовій практиці такі проєкти часто фінансуються за участю банків, муніципалітетів, міжнародних організацій і приватних інвесторів.

По-п'яте, міжнародний досвід підтверджує важливість прозорості. Інвестори та кредитори мають розуміти, на які саме проєкти спрямовуються кошти, який екологічний ефект очікується та як він буде підтверджений. Тому розвиток зеленого кредитування в Україні має супроводжуватися підвищенням якості звітності, впровадженням ESG-підходів і контролем результатів реалізації проєктів.

Отже, міжнародна практика демонструє, що зелене фінансування розвивається через поєднання банківського кредитування, зелених облігацій, державної підтримки, міжнародних кредитних ліній, грантів і регуляторних стимулів. Для України цей досвід має важливе значення, оскільки дозволяє сформувати власну модель розвитку зеленого кредитування з урахуванням потреб економічного відновлення, енергоефективності та екологічної безпеки.

Таким чином, використання міжнародного досвіду може сприяти активізації зеленого кредитування в Україні. Найбільш доцільними для адаптації є такі елементи: розвиток зелених кредитних ліній, підтримка зелених облігацій, впровадження критеріїв оцінювання екологічних проєктів, участь міжнародних фінансових організацій, стимулювання банків до фінансування енергоефективності та посилення прозорості використання коштів. Це створює передумови для поступового формування в Україні ринку зеленого кредитування, орієнтованого на сталий розвиток і модернізацію економіки.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз передумов та сучасного стану зеленого кредитування в Україні

До початку повномасштабного воєнного вторгнення росії елементи зеленого банкінгу поступово почали впроваджуватися і в українській банківській системі. Важливою передумовою цього процесу стало приєднання України до міжнародної кліматичної політики. Зокрема, у 2016 р. Україна ратифікувала Паризьку кліматичну угоду в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Це створило нормативну основу для участі держави у глобальних заходах, спрямованих на скорочення викидів діоксиду вуглецю та підтримку кліматично орієнтованих проєктів [45].

Розвиток зелених фінансів значною мірою залежить від того, наскільки сформованою є зелена економіка в країні. Для оцінювання такого рівня у світовій практиці використовуються спеціальні індекси, одним із яких є Глобальний індекс зеленої економіки, або GGEI. Він дає змогу оцінити потенціал зеленого зростання країни та порівняти її позиції з іншими державами.

Глобальний індекс зеленої економіки включає кількісні та якісні показники, які характеризують розвиток країни за кількома напрямками. До них належать стан навколишнього середовища, ефективність окремих секторів економіки, якість управління, кліматична політика, ринки та інвестиції. Водночас GGEI не є єдиним показником екологічної ефективності. Наявність різних міжнародних індексів свідчить про посилення уваги країн світу до проблем сталого розвитку, екологічної модернізації та переходу до низьковуглецевої економіки.

Для визначення місця України у процесах розвитку зеленої економіки доцільно розглянути її позицію порівняно з іншими країнами світу. Відповідні дані наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Глобальний індекс зеленої економіки

Рейтинг	Країна (територія)	Результат
1	Швеція	0,7608
2	Швейцарія	0,7594
3	Ісландія	0,7129
4	Норвегія	0,7031
5	Фінляндія	0,6997
6	Німеччина	0,6890
7	Данія	0,6800
8	Тайвань	0,6679
9	Австрія	0,6479
10	Франція	0,6405
132	Україна	0,3813

Джерело: складено автором на основі [3].

Дані табл. 2.1 свідчать, що провідні позиції у рейтингу займають переважно скандинавські країни. Це пояснюється послідовною державною політикою у сфері екологічної модернізації, розвитку зеленої енергетики, підтримки екоінновацій та підвищення вуглецевої ефективності. Зокрема, Швеція належить до країн, які одними з перших почали системно впроваджувати екологічну політику та сформували ефективні механізми підтримки зеленого сектору.

Позиція України у цьому рейтингу залишається низькою. Зайняття 132 місця свідчить про недостатній рівень екологічної модернізації економіки, слабкість стимулів для розвитку зеленого сектору та обмежену інвестиційну привабливість екологічно орієнтованих проєктів. Особливе значення має те, що Україна має потужний аграрний потенціал, але саме аграрний сектор є вразливим до кліматичних змін, деградації земель, дефіциту водних ресурсів та інших екологічних ризиків.

Отже, наведені дані підтверджують необхідність зміни моделі економічного розвитку України. Така зміна має передбачати активніше використання зелених фінансових інструментів, зокрема зеленого кредитування, зелених облігацій, державних програм підтримки, міжнародних кредитних ліній і грантового фінансування. Саме ці інструменти можуть сприяти екологічній модернізації

економіки, підвищенню її енергоефективності та поступовому переходу до більш стійкої моделі розвитку.

Розвиток зеленого кредитування в Україні формується під впливом кількох взаємопов'язаних передумов. До них належать глобальний перехід до низьковуглецевої економіки, посилення вимог до сталого фінансування, потреба у відновленні економіки після руйнувань, необхідність підвищення енергетичної стійкості, а також поступова інтеграція ESG-підходів у діяльність фінансового сектору. У таких умовах зелене кредитування набуває значення не лише окремого банківського продукту, а й фінансового інструменту модернізації економіки.

Однією з ключових передумов розвитку зеленого кредитування є значний інвестиційний потенціал України у сфері кліматично орієнтованих проєктів. За оцінками Міжнародної фінансової корпорації, у країнах, що розвиваються, можливості кліматичних інвестицій до 2030 року становлять близько 23 трлн дол. США, а для України такий потенціал оцінюється у 73 млрд дол. США. Для його реалізації необхідні відповідні стандарти, регуляторна політика та розвиток сталого фінансового сектору.

Важливою інституційною передумовою стало формування Національним банком України політики щодо розвитку сталого фінансування. НБУ у 2021 році презентував Політику щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Її метою є створення цілісного бачення для учасників фінансового ринку та підготовка банків до впровадження майбутніх регуляторних змін у сфері ESG і сталого фінансування. У документах НБУ стале фінансування визначається як інтеграція екологічних, соціальних та управлінських критеріїв у фінансові послуги для досягнення результатів сталого розвитку, зокрема пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них.

Для банківської системи України це означає поступовий перехід від традиційної моделі кредитування до ширшого підходу, у якому враховуються не лише фінансові показники позичальника, а й екологічні та соціальні наслідки проєкту. Національний банк також зазначає, що ESG-аспекти вже інкорпоровано в окремі регуляторні документи з корпоративного управління в банках. Це створює

основу для подальшого розвитку зеленого кредитування, хоча сам ринок таких кредитів в Україні ще не є достатньо сформованим.

Другою важливою передумовою є масштаб потреб України у відновленні. За даними оновленої спільної оцінки RDNA4, підготовленої Урядом України, Світовим банком, Європейською Комісією та ООН, станом на 31 грудня 2024 року загальна вартість відбудови та відновлення України протягом наступного десятиліття оцінюється у 524 млрд дол. США, або 506 млрд євро. Це приблизно у 2,8 раза перевищує прогнозований номінальний ВВП України за 2024 рік.

Ці дані мають пряме значення для теми зеленого кредитування. Відновлення України потребує не лише фінансування зруйнованої інфраструктури, а й оновлення енергетики, житлового фонду, транспорту, промисловості, водопостачання та комунального сектору на більш енергоефективних і екологічних засадах. Саме тому зелений компонент відновлення може стати одним із напрямів залучення банківського кредитування, міжнародних кредитних ліній, гарантій, грантів і змішаного фінансування (табл. 2.2).

]Особливо важливою передумовою зеленого кредитування у 2024–2025 роках стала енергетична ситуація. Руйнування енергетичної інфраструктури призвело до зростання попиту на автономні та децентралізовані джерела енергії. У цьому контексті зелене кредитування все частіше пов’язується не лише з екологічними цілями, а й з енергетичною безпекою. Кредити на сонячні панелі, акумуляторні системи, теплові насоси, енергоощадне обладнання та автономну генерацію стають практичним інструментом для домогосподарств, бізнесу та громад.

Таблиця 2.2 - Ключові передумови розвитку зеленого кредитування в Україні

Передумова	Зміст	Значення для зеленого кредитування
Кліматичні зобов’язання та сталий розвиток	необхідність скорочення викидів, підвищення енергоефективності та переходу до низьковуглецевої економіки	формує попит на кредити для екологічних і енергоефективних проєктів
Політика НБУ щодо сталого фінансування	інтеграція ESG-критеріїв у фінансовий сектор	створює регуляторну основу для розвитку зеленого банкінгу

Продовження таблиці 2.2

Потреби післявоєнного відновлення	масштабна відбудова енергетики, житла, інфраструктури та бізнесу	відкриває можливості для фінансування зелених інвестицій
Енергетична нестабільність	пошкодження енергетичної інфраструктури та потреба в автономних рішеннях	стимулює кредити на сонячні панелі, батареї, генерацію, теплові насоси
Участь МФО	кредитні лінії, гарантії, гранти, технічна допомога	здешевлює ресурси і знижує ризики для банків та позичальників
Попит бізнесу та домогосподарств	потреба у зниженні енергетичних витрат	розширює ринок зелених кредитів

Джерело: складено автором.

Сучасний стан зеленого кредитування в Україні можна охарактеризувати як початковий, але динамічний. Ринок ще не має повноцінної статистики за всіма видами зелених кредитів, а самі банки часто відносять такі продукти до ширших програм енергоефективності, енергонезалежності, кредитування бізнесу або фінансування обладнання. Водночас на практиці вже можна виділити кілька активних напрямів: кредитування енергоефективності домогосподарств, фінансування альтернативних джерел енергії, кредитування МСБ для модернізації обладнання, а також програми за участю міжнародних фінансових організацій (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Основні сегменти зеленого кредитування в Україні

Джерело: складено автором.

Одним із прикладів роздрібного сегмента є програми Ощадбанку для домогосподарств. Зокрема, програма «Моя енергонезалежність» передбачає кредитування на суму від 10 тис. до 480 тис. грн строком від 12 до 120 місяців. Для клієнта передбачено пільгові ставки: протягом першого року кредитування — 0% річних, другого року — 5% річних, третього року — 7% річних, а з четвертого року ставка визначається за формулою $UIRD\ 3m + 7\%$. Окремо Ощадбанк у 2024 році запустив доступні кредити на придбання енергетичного обладнання на суму від 50 тис. до 400 тис. грн строком до 60 місяців.

Зелені кредитні продукти розвиває також Укргазбанк. Наприклад, кредит «ЕнергоНезалежний» передбачає фінансування від 20 тис. до 500 тис. грн строком до 5 років, без застави, з власним внеском 20% і кешбеком до 25% вартості енергонезалежного проєкту. Крім того, Укргазбанк бере участь у програмі кредитування в межах Механізму підтримки енергоефективності та безпеки ЄБРР. Умови цієї програми передбачають мінімальний строк кредиту або кредитної лінії 12 місяців і максимальний строк до 84 місяців.

Важливою тенденцією є посилення ролі міжнародних фінансових організацій. Вони надають українським банкам не лише фінансові ресурси, а й гарантії, технічну допомогу та методики оцінювання проєктів. Наприклад, кредитна лінія EU4Business-EBRD поєднує кредитне або лізингове фінансування, безоплатну технічну допомогу та інвестиційні стимули для українських МСБ. Її метою є фінансування оновлення обладнання і виробничих потужностей, підвищення конкурентоспроможності та екологічної відповідальності бізнесу.

У 2025 році ЄБРР та ЄС продовжили підтримку українських МСБ через кредитні інструменти з елементами розподілу ризиків. Наприклад, за окремими програмами передбачається фінансування довгострокових інвестицій МСБ у модернізацію технологій та обладнання відповідно до стандартів ЄС, включаючи сталі й зелені технології. В іншому проєкті передбачено до 40 млн євро субкредитів із розподілом ризику для довгострокових інвестицій МСБ, причому не менше 70% окремого субліміту має спрямовуватися на сталі та зелені технології.

Окремим напрямом є фінансування енергетичної стійкості та відновлення енергосектору. У 2025 році ЄБРР заявив про намір надати близько 1 млрд євро для підтримки енергетичного сектору України. За попередні три роки банк уже спрямував близько 2 млрд євро на енергетичну безпеку, а до кінця 2025 року цей обсяг планувалося збільшити приблизно до 3 млрд євро. З лютого 2022 року загальні зобов'язання ЄБРР щодо України становили 6,4 млрд євро. Такі дані свідчать, що фінансування енергетики, включаючи децентралізовані та відновлювані рішення, стає одним із центральних напрямів зеленого фінансування.

За даними агентства Держенергоефективності інвестиції в проекти з відновлюваної енергетики (ВДЕ) в Україні показали сильну тенденцію до зростання у 2018-2020 роках було інвестовано 7 млрд євро (рис. 2.2).

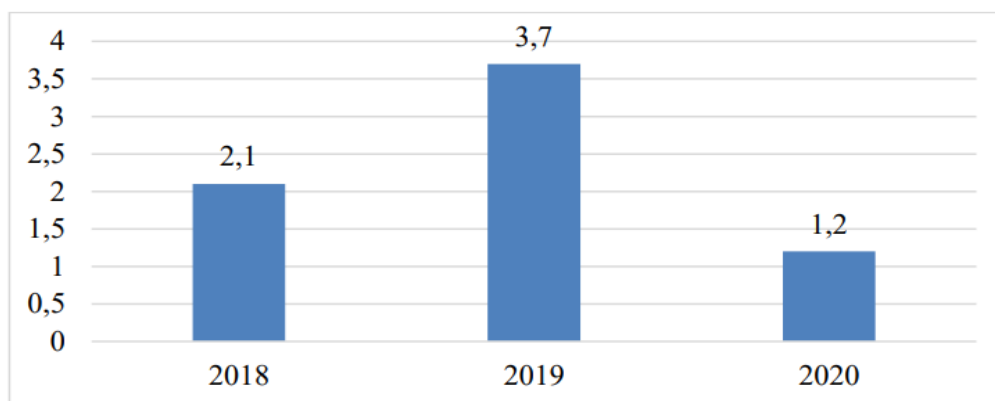

Рисунок 2.2 – Інвестиції в проекти ВДЕ в Україні за 2018–2020 рр., млрд євро

Джерело: складено автором за даними [50]

Динаміка цього показника демонструє негативну тенденцію, оскільки інвестиції у проекти відновлюваної енергетики скоротилися більш ніж утричі. Це пов'язано з рішенням тимчасово призупинити фінансування проектів приєднаних до мережі електростанцій, які отримують "зелені" тарифи, оскільки загальний дисбаланс на ринку електроенергії спричинив проблеми з виплатами через вищу, ніж очікувалося, сонячну інсоляцію на початку 2020-х років.

Значення має і співпраця українських банків з Європейським інвестиційним банком. У 2025 році Укргазбанк уклав угоди з ЄІБ у межах нового фінансового пакета на 600 млн євро для підтримки України, який реалізується разом з

Європейською Комісією. Кошти мають бути спрямовані на відновлення, з акцентом на енергетику, інфраструктуру та розвиток приватного сектору. Це підтверджує, що зелене кредитування в Україні дедалі більше розвивається у зв'язку з міжнародними програмами відновлення.

Ще одним прикладом практичного фінансування є проєкти у сфері сонячної енергетики та систем зберігання енергії. У 2025 році британська Ostorus Energy Group і українська компанія ДТЕК оголосили про ініціативу RISE, у межах якої планується залучити 100 млн євро протягом трьох років для підтримки до 100 сонячних і батарейних проєктів в Україні. Проєкти мають бути спрямовані на встановлення дахових сонячних панелей і систем зберігання енергії для бізнесу та установ публічного сектору. Хоча це не є класичним банківським кредитуванням, така ініціатива демонструє загальний напрям розвитку зелених інвестицій в Україні (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Приклади зелених та енергоефективних кредитних програм в Україні

Банк / програма	Цільове призначення	Основні умови	Значення для ринку
Ощадбанк, «Моя енергонезалежність»	енергоефективність домогосподарств	від 10 тис. до 480 тис. грн, строк 12–120 місяців, пільгові ставки у перші роки	підтримка домогосподарств у переході до енергонезалежності
Ощадбанк, кредити на енергообладнання	придбання енергетичного обладнання	від 50 тис. до 400 тис. грн, строк до 60 місяців	реакція банків на енергетичні виклики воєнного періоду
Укргазбанк, «Енерго Незалежний»	автономні енергетичні рішення	від 20 тис. до 500 тис. грн, строк до 5 років, кешбек до 25%	стимулювання попиту на енергетичну автономію
Укргазбанк / ЄБРР	енергоефективність і безпека	кредит або кредитна лінія строком 12–84 місяці	поєднання банківського кредитування з міжнародною підтримкою
EU4Business-EBRD Credit Line	модернізація МСБ, обладнання, сталі технології	кредити / лізинг, технічна допомога, інвестиційні стимули	підтримка МСБ у переході до стандартів ЄС

Джерело: складено автором за даними банків та міжнародних фінансових організацій.

Наразі діяльність вітчизняних банків в Україні у сфері надання кредитних ресурсів для екологічних проєктів є недостатньо активною порівняно із зарубіжною діяльністю. Це може бути пов'язано з фактичною відсутністю

екологічних банків (не рахуючи Укргазбанк) та їх нездатністю кредитувати довгострокові зелені проекти.

На практиці банки дуже обережно ставляться до надання екологічних кредитів, оскільки вони є складними та ризикованими. У світовій практиці система банківського кредитування є однією з основних форм фінансової підтримки екологічних проектів, а в умовах фінансової нестабільності та гострого дефіциту фінансових ресурсів кредитування екологічних програм набуває особливого значення [47, с. 117].

У структурі зеленого кредитування України наразі найбільш помітними є три напрями. Перший — це кредити для домогосподарств на енергонезалежність і енергоефективність. Їх актуальність зросла через пошкодження енергетичної інфраструктури та потребу громадян у стабільному доступі до електроенергії. Другий напрям — кредитування МСБ для модернізації обладнання, зменшення енергоспоживання і підвищення відповідності стандартам ЄС. Третій напрям — фінансування великих енергетичних та інфраструктурних проектів за участю міжнародних фінансових організацій.

Сучасний стан зеленого кредитування в Україні також характеризується тим, що основну роль відіграють державні банки та банки, які мають досвід співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Це пояснюється тим, що зелені проекти часто потребують довших строків кредитування, спеціального аналізу ризиків, нижчої вартості ресурсів та супроводу з боку донорів або міжнародних партнерів. Комерційні банки без такої підтримки менш активно розвивають зелені продукти, оскільки стикаються з підвищеними ризиками, високою вартістю фондуювання та невизначеністю щодо окупності проектів.

Ще однією тенденцією є поєднання зеленого кредитування з програмами енергонезалежності (рис. 2.3). Якщо раніше зелені кредити переважно асоціювалися з екологічними проектами та енергоефективністю, то після початку повномасштабної війни акцент змістився до практичної енергетичної стійкості. Для населення це означає можливість фінансування сонячних панелей, акумуляторів,

зарядних станцій або теплових насосів. Для бізнесу — можливість зменшити залежність від централізованого енергопостачання та скоротити виробничі ризики.

Водночас український ринок зеленого кредитування ще не можна вважати зрілим. Його розвиток має фрагментарний характер. Окремі банки пропонують продукти для енергоефективності та енергонезалежності, міжнародні організації підтримують МСБ і енергетичні проєкти, а НБУ формує регуляторну основу сталого фінансування. Проте поки що відсутня єдина публічна статистика щодо обсягу саме зелених кредитів у банківській системі України. Це ускладнює оцінювання фактичного масштабу ринку та порівняння його динаміки з міжнародними показниками.

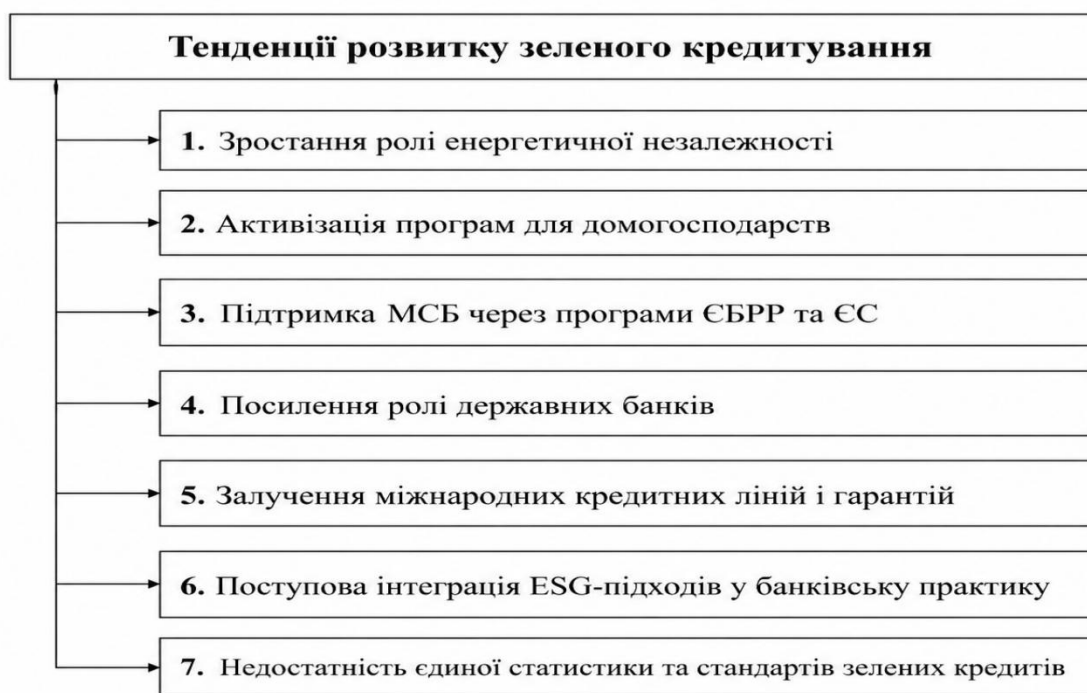

Рисунок 2.3 – Основні тенденції розвитку зеленого кредитування в Україні

Джерело: складено автором.

Узагальнення сучасних тенденцій дозволяє зробити висновок, що зелене кредитування в Україні розвивається не як окремий повністю сформований сегмент, а як сукупність різних кредитних і фінансових програм, пов'язаних з енергоефективністю, енергонезалежністю, відновлюваною енергетикою, модернізацією обладнання та підтримкою сталих технологій. Його активізація значною мірою пов'язана з воєнними викликами, потребою відновлення інфраструктури та участю міжнародних партнерів.

Отже, передумови розвитку зеленого кредитування в Україні є достатньо сильними. До них належать значний потенціал кліматичних інвестицій, регуляторна політика НБУ у сфері сталого фінансування, масштабні потреби відновлення, енергетичні виклики, попит домогосподарств і бізнесу на автономні рішення, а також підтримка міжнародних фінансових організацій. Водночас сучасний стан ринку свідчить, що зелене кредитування перебуває на етапі формування. Воно вже має практичні прояви у програмах окремих банків і міжнародних кредитних лініях, але потребує подальшої стандартизації, розширення статистичної бази, здешевлення ресурсів і посилення інституційної підтримки.

2.2 Аналіз умов та особливостей надання «зелених» кредитів вітчизняними банками

Розвиток зеленого кредитування в Україні до початку повномасштабної війни відбувався переважно під впливом двох чинників. З одного боку, банки шукали нові напрями для розміщення кредитних ресурсів. З іншого боку, зростала зацікавленість бізнесу, домогосподарств та інвесторів у фінансуванні проєктів, пов'язаних з відновлюваною енергетикою, енергоефективністю та скороченням енергетичних витрат.

У 2017–2019 рр. сектор відновлюваної енергетики в Україні демонстрував динамічне зростання (рис. 2.4). Цьому сприяли високий зелений тариф, прив'язаний до євро, а також зниження приведеної собівартості електроенергії з відновлюваних джерел. У світовій практиці у 2010–2019 рр. приведена вартість електроенергії з вітрових джерел знизилася на 39 %, а із сонячних — на 82 %. Це підвищувало інвестиційну привабливість будівництва нових об'єктів сонячної та вітрової енергетики.

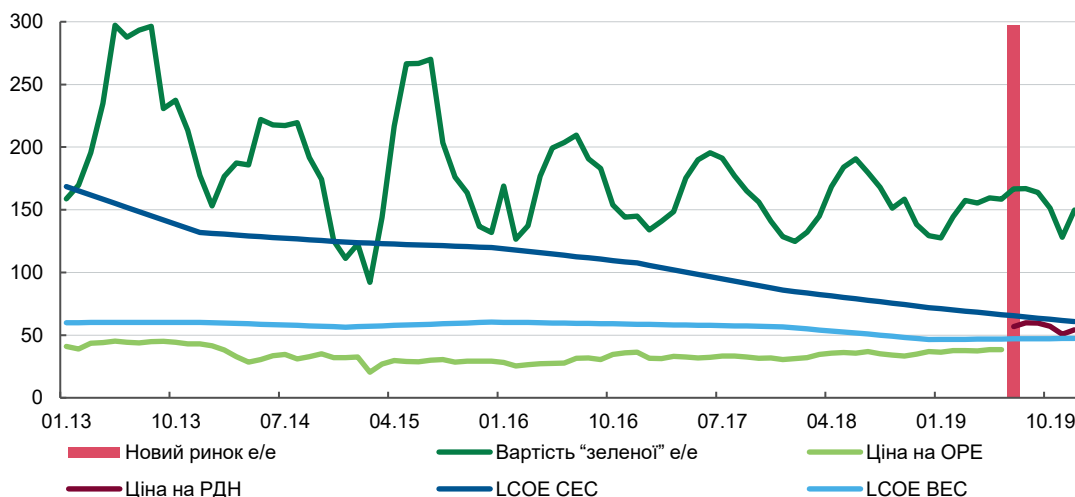

Рисунок 2.4 - Середньозважена вартість електроенергії та приведена собівартість "зеленої" енергії, євро за МВт*г

Джерело: складено автором за даними [48].

Дані рис. 2.4 свідчать, що в передвоєнний період розвиток зеленої енергетики в Україні мав економічне підґрунтя. Інвестори були зацікавлені у проєктах ВДЕ через поєднання високого тарифу, зниження технологічної собівартості та очікуваної довгострокової окупності. Саме це створило попит на банківське фінансування зелених енергетичних проєктів.

Водночас модель фінансування відновлюваної енергетики в Україні мала і низку вразливих місць. По-перше, значна частина проєктів залежала від стабільності зеленого тарифу та розрахунків з боку ДП «Гарантований покупець». По-друге, проєкти ВДЕ часто потребували значних початкових інвестицій і довгострокового кредитування. По-третє, забезпечення за такими кредитами не завжди було достатньо ліквідним для банків, оскільки основними активами виступали спеціалізоване обладнання, інфраструктура та майбутні грошові потоки.

Після початку повномасштабного вторгнення росії ризики у секторі зеленої енергетики суттєво зросли. Частина електростанцій була зруйнована, пошкоджена або опинилася на тимчасово окупованих територіях. Додатковим обмеженням стали проблеми з розрахунками за вироблену електроенергію, зниження обсягів виплат виробникам ВДЕ та загальна невизначеність на енергетичному ринку. У результаті частина позичальників втратила можливість своєчасно обслуговувати банківські кредити.

Станом на кінець 2023 року близько третини потужностей відновлюваної енергетики в Україні була створена із залученням кредитних ресурсів. Це свідчить про значну роль банків у становленні сектору. Водночас у валовому кредитному портфелі українських банків частка кредитів на зелену енергетику становила близько 4 %. Найбільшу участь у фінансуванні цього напрямку мали державні банки, на які припадала основна частина таких кредитів (рис. 2.5).

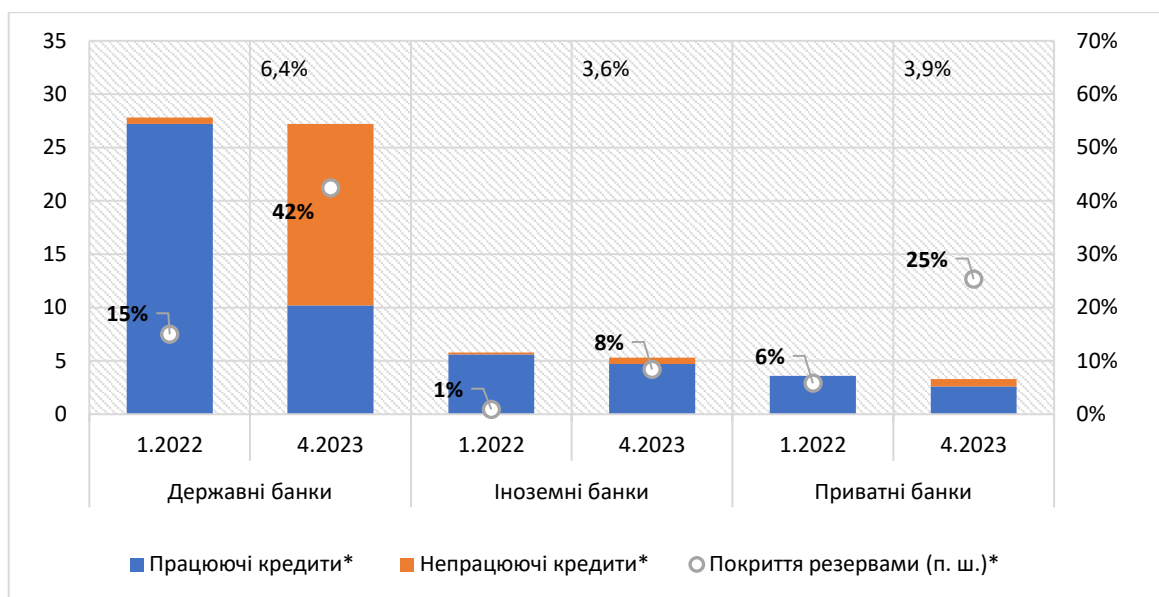

Рисунок 2.5 – Валові кредити «зеленої» енергетиці надані банками України в розрізі груп банків, млрд грн

Джерело: НБУ

Дані рис. 2.5 демонструють, що саме державні банки відігравали провідну роль у кредитуванні зеленої енергетики. Це пояснюється їх більшою ресурсною базою, досвідом участі у державних і міжнародних програмах, а також здатністю фінансувати масштабніші інвестиційні проекти. Водночас воєнні ризики призвели до суттєвого погіршення якості кредитного портфеля у секторі ВДЕ. Частка непрацюючих кредитів у портфелях державних банків значно зросла, що підтверджує високу залежність зеленого енергетичного кредитування від зовнішніх шоків.

Проблеми сектору відновлюваної енергетики почали формуватися ще до війни. Швидке зростання виробництва електроенергії з ВДЕ супроводжувалося накопиченням заборгованості перед виробниками. Механізм зеленого тарифу не

завжди забезпечував своєчасність платежів, що посилювало фінансову напругу в галузі. Після початку війни ситуація ускладнилася через пошкодження активів, обмеженість платежів і зниження спроможності виробників обслуговувати кредити.

За оцінками експертів, значна частина потужностей сонячної та вітрової енергетики була пошкоджена, зруйнована або тимчасово втрачена. Це суттєво вплинуло на доходи компаній, їхню кредитоспроможність і якість банківських портфелів. У таких умовах банки стали обережніше ставитися до фінансування великих проєктів ВДЕ, особливо тих, що залежать від довгострокових державних зобов'язань або розташовані в регіонах з підвищеними безпековими ризиками.

Разом з тим зелена енергетика не втратила свого значення для України. Навпаки, воєнні руйнування енергетичної інфраструктури посилили потребу у децентралізованих, автономних та енергоефективних рішеннях. Якщо раніше зелене кредитування значною мірою було пов'язане з великими станціями, що продавали електроенергію за зеленим тарифом, то нині дедалі більшого значення набувають проєкти для власного споживання електроенергії підприємствами, домогосподарствами та громадами.

Екологічне та енергоефективне кредитування в Україні здійснювали такі банки, як АТ «Ощадбанк», АБ «Укргазбанк», АТ «Укрексімбанк», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «ОТП Банк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «ПроКредит Банк» та інші. Частина з них розвивала окремі продукти для населення, частина — для малого і середнього бізнесу, а частина — для корпоративних клієнтів і великих енергетичних проєктів.

Одним із прикладів системного впровадження екологічного підходу у банківську діяльність є ПроКредит Банк. Він використовує принципи екологічного менеджменту у власній діяльності, впроваджує енергоефективні рішення в офісній інфраструктурі та застосовує екологічні критерії під час кредитування. Підхід банку охоплює три напрями: внутрішню систему екологічного менеджменту, управління екологічними ризиками при кредитуванні та розвиток зеленого фінансування.

У межах внутрішнього екологічного менеджменту банк здійснює заходи щодо зменшення власного впливу на довкілля, оптимізації споживання енергії та підвищення екологічної обізнаності персоналу. У межах управління екологічними ризиками банк оцінює діяльність потенційних позичальників з позиції можливого негативного впливу на довкілля. Окремі види діяльності можуть бути віднесені до списку виключень, що обмежує можливість їх фінансування. Третій напрям пов'язаний із наданням кредитів для енергоефективності, ресурсозбереження та впровадження екологічно стійких технологій.

Важливим сегментом зеленого кредитування в Україні стали програми для домогосподарств. З жовтня 2014 року в Україні діяла урядова програма «теплих кредитів», спрямована на підтримку енергоефективності житлового сектору. Її реалізація здійснювалася через уповноважені державні банки, зокрема ПриватБанк, Ощадбанк, Укргазбанк та Укрексімбанк. Механізм програми передбачав часткове відшкодування з державного бюджету вартості кредиту на придбання енергоефективного обладнання та матеріалів.

За умовами програми передбачалося відшкодування частини кредиту для домогосподарств і ОСББ. Зокрема, компенсація могла становити 20 % суми кредиту на придбання негазових та неелектричних котлів, 35 % — на енергоефективне обладнання й матеріали для домогосподарств, а для ОСББ та житлово-будівельних кооперативів — до 40 % суми кредиту на заходи у житловому секторі. Для позичальників, які отримували житлові субсидії, рівень компенсації міг бути вищим.

Програма «теплих кредитів» мала важливе значення, оскільки дала змогу залучити населення до фінансування енергоефективності. За даними Держенергоефективності, у 2014–2019 рр. нею скористалися понад 700 тис. українських домогосподарств. Приватні інвестиції в енергоефективність становили 8,2 млрд грн, з яких 2,7 млрд грн було компенсовано в межах програми. Це означає, що кожна 1 грн державної підтримки стимулювала близько 3 грн власних інвестицій громадян.

Особливо помітним було зростання участі ОСББ та багатоквартирних будинків. За перші роки реалізації програми понад 1200 багатоквартирних будинків отримали кредити на суму 220 млн грн. У подальшому попит зростав, а середній розмір теплового кредиту для багатоквартирного будинку збільшився майже вчетверо — з 85 тис. грн у 2015 році до 335 тис. грн у 2019 році. Це свідчить про поступовий перехід від дрібних заходів енергозбереження до комплекснішої термомодернізації житла.

Разом з тим програма мала й обмеження. «Теплі кредити» переважно компенсували витрати на матеріали та обладнання, тоді як повноцінна термомодернізація потребує також енергоаудиту, проєктної документації, будівельно-монтажних робіт і технічного супроводу. У цьому контексті Фонд енергоефективності мав ширші можливості для підтримки комплексних проєктів, хоча його діяльність була більше орієнтована на багатоквартирні будинки.

Серед банків, які найбільш системно розвивали зелене кредитування, особливе місце займає АТ «Укргазбанк». Банк обрав екологічний напрям одним із пріоритетів розвитку та позиціонував себе як зелений банк. Такий підхід був відносно новим для українського банківського сектору, однак дав змогу банку сформувати власну нішу на ринку. Для розвитку цього напрямку Укргазбанк співпрацював з Міжнародною фінансовою корпорацією, зокрема отримував консультаційну підтримку у сфері зеленого фінансування.

АТ «Укргазбанк» розвивав кілька напрямів екокредитування: кредити для фізичних осіб, кредити для житлово-комунального господарства та кредити для бізнесу. Для фізичних осіб банк пропонував фінансування малих сонячних і вітрових електростанцій, придбання електромобілів, енергоефективного обладнання, зеленого житла та енергомодернізації. Для бізнесу банк фінансував проєкти з ресурсозбереження, зменшення забруднення, відновлюваної енергетики та підвищення енергоефективності.

Важливою перевагою Укргазбанку стало створення власної експертної бази для оцінювання зелених проєктів. Банк мав техніко-інженерний підрозділ, фахівці якого оцінювали екологічні параметри проєктів, консультували клієнтів і

визначали очікуваний ефект від реалізації заходів. Це дозволяло банку не лише видавати кредити, а й проводити більш якісний аналіз проєктів з позиції енергоефективності, ресурсозбереження та скорочення негативного впливу на довкілля (рис. 2.6).

Рисунок 2.6 – Структура екопортфелю АТ «Укргазбанк» за 2020¹ рік, %

Джерело: складено за даними [41]

Дані рис. 2.6 показують, що найбільшу частку екопортфеля Укргазбанку становили проєкти відновлюваної енергетики. Їх частка сягала 64,1 %. Це підтверджує, що на початковому етапі розвитку зеленого кредитування в Україні основний акцент був зроблений саме на фінансуванні ВДЕ. Водночас у портфелі банку були представлені й інші напрями, зокрема енергоефективність, ресурсозбереження та проєкти зі зменшення забруднення довкілля.

За оцінками банку, реалізація профінансованих екологічних програм дала змогу суттєво скоротити викиди вуглекислого газу та зменшити споживання природного газу. Такі результати підтверджують, що зелене кредитування має не лише фінансове, а й вимірюване екологічне значення. Саме здатність підтвердити екологічний ефект є важливою відмінністю зелених кредитів від звичайного цільового кредитування.

¹ На сайті АТ «Укргазбанку» останні дані представлено даними річного звіту за 2020 рік.

У 2020 році через погіршення ситуації у секторі відновлюваної енергетики обсяги кредитування цього напрямку на українському ринку скоротилися (рис. 2.7). Водночас Укргазбанк поступово розширював фінансування інших екологічних напрямів, пов'язаних із ресурсоефективністю, екологічним лізингом та проєктами сталого розвитку. Це свідчить про поступове зміщення акцентів від великих проєктів зеленої генерації до ширшого спектра зелених рішень для бізнесу.

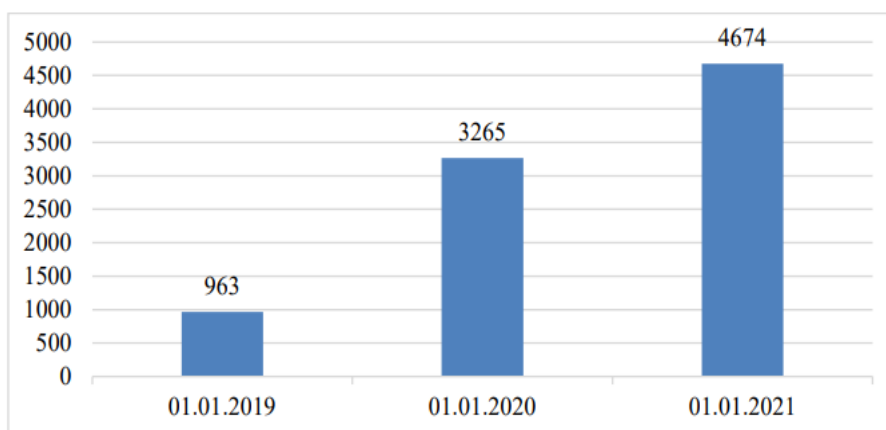

Рисунок 2.7 – Динаміка портфелю екокредитів, наданих МСБ, млн. грн,

Джерело: складено автором за даними [48]

Аналіз рис. 2.7 свідчить, що у 2019 році портфель екокредитів для МСБ суттєво зріс. Це відображало підвищений інтерес малого та середнього бізнесу до енергоефективності, екологічного транспорту, модернізації обладнання та ресурсозбереження. У 2020 році динаміка погіршилася через карантинні обмеження, зниження доходів підприємств і переорієнтацію бізнесу на підтримання поточної діяльності. Проте сам факт наявності такого портфелю свідчить про поступове формування попиту МСБ на зелене фінансування.

Рис. 2.8 дає змогу оцінити, у яких сферах МСБ найактивніше використовував зелене кредитування. Значна частина проєктів була пов'язана з екологічним транспортом, енергоефективними технологіями, модернізацією обладнання та ресурсозбереженням. Це свідчить про те, що зелений кредит для МСБ поступово почав сприйматися не лише як інструмент екологічної відповідальності, а й як спосіб зменшення витрат і підвищення конкурентоспроможності.

Рисунок 2.8 – Структура екокредитів, виданих клієнтам МСБ за сферою бізнесу (кількість проєктів) у 2020 році

Джерело: складено автором за даними [48]

Загалом досвід Укргазбанку показує, що розвиток зеленого кредитування потребує не лише наявності окремих продуктів, а й формування внутрішньої інституційної спроможності банку. Йдеться про екологічну політику, систему оцінювання проєктів, моніторинг екологічного ефекту, підготовку персоналу та співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями. Без цих елементів зелене кредитування може залишитися лише формальною маркетинговою пропозицією.

Водночас український ринок зеленого кредитування має низку обмежень. По-перше, у країні відсутня повна публічна статистика щодо обсягів кредитування екологічних проєктів у розрізі банків, секторів і видів проєктів. По-друге, значна частина зеленого кредитування залежить від державних програм або міжнародної підтримки. По-третє, банки обережно ставляться до довгострокового фінансування через воєнні, ринкові та регуляторні ризики. По-четверте, потенційні позичальники не завжди мають достатню платоспроможність, ліквідну заставу та якісно підготовлені проєкти.

Отже, аналіз умов та особливостей надання зелених кредитів українськими банками свідчить про неоднорідність розвитку цього напрямку. З одного боку, в Україні вже сформовано окремі практики зеленого кредитування, зокрема у сфері відновлюваної енергетики, енергоефективності житла, фінансування МСБ та

екологічного транспорту. З іншого боку, ринок залишається недостатньо зрілим, залежним від зовнішньої підтримки та вразливим до воєнних і регуляторних ризиків.

Таким чином, зелений кредитний ринок України перебуває на етапі переходу від окремих банківських ініціатив до потреби у більш системній моделі розвитку. Подальше розширення зеленого кредитування потребує поєднання банківських ресурсів, державних стимулів, міжнародного фінансування, якісного ESG-аналізу та прозорості системи моніторингу екологічного ефекту. Саме за таких умов зелене кредитування може стати не лише інструментом фінансування окремих проєктів, а й важливою складовою екологічної модернізації та сталого відновлення економіки України.

2.3 Проблеми та обмеження розвитку зеленого кредитування в Україні

Розвиток зеленого кредитування в Україні має важливе значення для екологічної модернізації економіки, підвищення енергоефективності та підтримки сталого відновлення країни. Водночас цей напрям поки що не набув системного характеру. Зелені кредитні продукти поступово з'являються у практиці окремих банків, однак ринок залишається фрагментарним, недостатньо стандартизованим і значною мірою залежним від міжнародної фінансової підтримки. Це свідчить про наявність низки фінансових, інституційних, регуляторних та організаційних обмежень, які стримують розвиток зеленого кредитування.

У наукових працях І. Краснової та Р. Лещенка наголошується, що впровадження ESG-підходів у банківську діяльність змінює традиційну логіку кредитування, оскільки банки мають оцінювати не лише фінансовий стан позичальника, а й екологічні, соціальні та управлінські ризики його діяльності [35; 36]. Для українських банків така трансформація є складною, оскільки потребує

нових методик оцінювання, якісних даних, підготовленого персоналу та внутрішніх процедур управління ESG-ризиками.

Однією з головних проблем розвитку зеленого кредитування є висока вартість кредитних ресурсів. Більшість зелених проєктів має інвестиційний характер і потребує значних початкових витрат. Це стосується встановлення сонячних електростанцій, модернізації виробничого обладнання, термомодернізації будівель, оновлення транспорту, впровадження технологій очищення води чи управління відходами. Такі проєкти часто мають тривалий строк окупності, тому для них потрібні довші й дешевші кредитні ресурси. В українських умовах це є суттєвим обмеженням, оскільки висока вартість банківського кредитування знижує зацікавленість позичальників у реалізації зелених проєктів.

Другою проблемою є підвищений рівень кредитних ризиків. У період війни банки змушені враховувати не лише стандартні ризики неповернення кредиту, а й додаткові ризики, пов'язані з руйнуванням активів, пошкодженням енергетичної інфраструктури, нестабільністю доходів позичальників, порушенням логістики та зростанням невизначеності. За таких умов навіть екологічно перспективний проєкт може бути складним для кредитування, якщо позичальник не має достатнього забезпечення, стабільного грошового потоку або зрозумілої бізнес-моделі.

Важливим обмеженням є також недостатність довгострокового фінансування. Зелені проєкти, як правило, не дають швидкого фінансового результату. Їх ефект проявляється поступово через економію енергоресурсів, зменшення витрат, підвищення продуктивності, скорочення викидів або покращення екологічних характеристик виробництва. Тому короткострокові кредити не завжди відповідають природі таких інвестицій. У цьому контексті особливого значення набувають кредитні лінії міжнародних фінансових організацій, гарантійні механізми та програми співфінансування, які можуть зменшувати навантаження на банки та позичальників.

Окремою проблемою є недостатня стандартизація критеріїв зелених проєктів. Для ефективного розвитку зеленого кредитування банки повинні мати чітке розуміння, які проєкти можуть бути віднесені до зелених, які показники

екологічного ефекту слід оцінювати та як підтверджувати цільове використання кредитних коштів. Без таких критеріїв виникає ризик формального віднесення окремих проєктів до зелених без реального позитивного впливу на довкілля. Цей ризик у міжнародній практиці визначається як *greenwashing*.

Проблема *greenwashing* є особливо важливою для молодих ринків зеленого фінансування. Якщо банк або позичальник використовує екологічну риторичу лише для отримання вигідніших умов фінансування, але проєкт не забезпечує реального екологічного результату, це знижує довіру до всього ринку. Саме тому Climate Bonds Initiative та інші міжнародні організації приділяють значну увагу стандартам, сертифікації та прозорості використання коштів, залучених для зелених проєктів [27; 55]. Для України це питання є актуальним, оскільки ринок зелених фінансів лише формується.

На думку І. Краснової, Н. Циганової, І. Дворник та В. Лавренюк, розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах потребує не лише появи окремих зелених продуктів, а й глибшої інтеграції принципів зеленого банкінгу в корпоративне управління банків [51; 53]. Це означає, що екологічна орієнтація має бути частиною стратегії банку, його кредитної політики, системи ризик-менеджменту, звітності та взаємодії з клієнтами. В Україні така інтеграція поки що має початковий характер.

Ще одним обмеженням є недостатній досвід банків у сфері ESG-аналізу. Традиційна система кредитного аналізу зосереджується на фінансових показниках позичальника, його кредитній історії, забезпеченні та прогнозованих грошових потоках. Зелене кредитування вимагає додаткового аналізу: впливу проєкту на довкілля, очікуваного скорочення викидів, енергоефективності, ресурсозбереження, відповідності екологічним стандартам і можливих кліматичних ризиків. Для багатьох банків це потребує нових компетенцій і методик.

Проблемним є також питання інформаційного забезпечення. В Україні відсутня повна та систематизована статистика щодо обсягів зеленого кредитування. Окремі банки публікують інформацію про енергоефективні або

екологічні кредитні продукти, однак на рівні банківської системи немає єдиного статистичного показника, який би дозволяв оцінити обсяг, динаміку, структуру та якість портфеля зелених кредитів. Це ускладнює аналіз ринку та розроблення ефективної державної політики.

Регуляторна база також перебуває на етапі формування. Національний банк України визначив розвиток сталого фінансування одним із напрямів трансформації фінансового сектору, а Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року створила загальні орієнтири для банків [9; 10]. Водночас практичне впровадження таких підходів потребує подальшого розвитку методичних рекомендацій, вимог до розкриття інформації, критеріїв оцінювання зелених проєктів і механізмів контролю.

Прутська зазначає, що політика НБУ у сфері сталого фінансування є важливою передумовою розвитку зеленого банкінгу, однак її ефективність залежить від того, наскільки активно фінансові установи будуть інтегрувати ESG-критерії у власні бізнес-процеси [65]. Це означає, що регуляторні документи самі по собі не забезпечують швидкого розвитку зеленого кредитування. Необхідна практична готовність банків, позичальників і державних інституцій до роботи з такими інструментами.

Суттєвою проблемою є низька платоспроможність частини потенційних позичальників. Домогосподарства, малі підприємства та громади можуть бути зацікавлені у впровадженні енергоефективних рішень, проте не завжди мають достатній дохід, власний внесок або заставу для отримання кредиту. Це обмежує попит на зелені кредити, навіть якщо проєкти є економічно та екологічно доцільними. Тому для таких категорій позичальників важливими є пільгові умови, компенсація процентної ставки, грантові компоненти або державні гарантії.

Для малого і середнього бізнесу додатковим бар'єром є складність підготовки якісних інвестиційних проєктів. Банк має оцінити не лише фінансову модель, а й технічні параметри, екологічний ефект і ризики реалізації проєкту. Не всі підприємства мають фахівців, здатних підготувати таке обґрунтування. Тому

важливу роль можуть відігравати програми технічної допомоги, консультаційна підтримка та типові рішення для поширених видів зелених інвестицій.

Чала, аналізуючи зелену трансформацію економіки України в умовах європейської інтеграції, звертає увагу на те, що низький рівень екологічної модернізації та недостатня розвиненість зеленого сектору знижують інвестиційну привабливість країни [60]. Це має безпосередній зв'язок із розвитком зеленого кредитування. Якщо в економіці бракує підготовлених зелених проєктів, банкам складно формувати якісний портфель таких кредитів.

Окремо слід зазначити інституційне обмеження, пов'язане з недостатньою координацією між учасниками ринку. Розвиток зеленого кредитування потребує взаємодії банків, регуляторів, державних органів, міжнародних фінансових організацій, місцевих громад, бізнесу та експертного середовища. Якщо така взаємодія є слабкою, окремі ініціативи залишаються розрізненими й не формують повноцінного ринку. Узагальнення основних проблем розвитку зеленого кредитування в Україні наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Основні проблеми розвитку зеленого кредитування в Україні

Група проблем	Прояви	Наслідки для розвитку зеленого кредитування
Фінансові проблеми	висока вартість кредитів, нестача довгострокових ресурсів, обмежена доступність пільгового фінансування	зниження попиту на зелені кредити, складність фінансування великих проєктів
Кредитні ризики	воєнні ризики, нестабільність доходів позичальників, недостатність забезпечення	обережність банків у фінансуванні зелених проєктів
Регуляторні обмеження	відсутність деталізованих критеріїв зелених проєктів, неповна система розкриття ESG-інформації	складність ідентифікації справді зелених кредитів
Інституційні проблеми	слабка координація між державою, банками, МФО та позичальниками	фрагментарність ринку зеленого кредитування
Методичні проблеми	недостатній досвід ESG-аналізу, відсутність єдиних підходів до оцінки екологічного ефекту	ускладнення кредитного аналізу та моніторингу проєктів
Інформаційні проблеми	відсутність єдиної статистики за зеленими кредитами	обмеженість аналізу ринку та оцінки його динаміки
Проблеми позичальників	низька платоспроможність, нестача власного внеску, слабка підготовка проєктів	обмежений доступ населення, МСБ і громад до зеленого фінансування
Ризик greenwashing	формальне позиціонування проєктів як зелених без реального екологічного ефекту	зниження довіри до ринку зеленого фінансування

Джерело: складено автором на основі [27; 30; 35; 36; 51; 53; 55; 60; 65]..

Для наочного узагальнення зазначені обмеження подамо у вигляді схеми (рис. 2.9).

Рисунок 2.9 – Бар'єри розвитку зеленого кредитування в Україні

Джерело: складено автором.

Наведені проблеми свідчать, що розвиток зеленого кредитування в Україні не може бути забезпечений лише за рахунок ініціатив окремих банків. Він потребує комплексного підходу, який поєднує регуляторну підтримку, участь держави, ресурси міжнародних фінансових організацій, розвиток методик ESG-аналізу, підвищення фінансової спроможності позичальників і створення прозорої системи моніторингу зелених проєктів.

Отже, основні обмеження розвитку зеленого кредитування в Україні мають системний характер. Вони пов'язані з фінансовими умовами, ризиками воєнного періоду, недостатньою стандартизацією, слабкою статистичною базою, обмеженим досвідом ESG-оцінювання та недостатньою готовністю позичальників до реалізації зелених інвестиційних проєктів. Подолання цих проблем є необхідною передумовою для активізації зеленого кредитування, розширення участі банків у

фінансуванні екологічної модернізації та переходу України до більш сталої моделі економічного розвитку.

2.4 Напрями активізації зеленого кредитування в Україні

Перспективи розвитку зеленого кредитування в Україні пов'язані з необхідністю одночасного вирішення кількох завдань. Йдеться про відновлення економіки, підвищення енергетичної стійкості, модернізацію виробництва, скорочення ресурсної залежності та поступову інтеграцію принципів сталого фінансування у банківську діяльність. У таких умовах зелене кредитування може стати одним із важливих фінансових інструментів підтримки екологічно орієнтованих інвестицій. Як зазначають І. Краснова та Р. Лещенко, сучасна трансформація банківської діяльності дедалі більше пов'язується з ESG-орієнтацією, оскільки банки мають враховувати не лише фінансові результати, а й екологічні, соціальні та управлінські ризики [35; 36]. Для зеленого кредитування це має принципове значення. Банк повинен оцінювати не тільки платоспроможність позичальника, а й екологічний ефект проєкту, його відповідність цілям сталого розвитку та можливі ризики реалізації.

Першим напрямом активізації зеленого кредитування є формування чітких критеріїв віднесення проєктів до зелених. Без таких критеріїв банки не можуть однаково оцінювати екологічні проєкти, а позичальники не мають зрозумілих вимог до підготовки заявок. Це підвищує ризик *greenwashing*, коли проєкт формально називається зеленим, але не забезпечує реального екологічного результату. Тому важливим завданням є розроблення прозорої системи показників, яка дозволить визначати, чи справді проєкт сприяє енергоефективності, скороченню викидів, ресурсозбереженню або зменшенню негативного впливу на довкілля.

Другим напрямом є посилення ролі державної підтримки. Зелені проєкти часто потребують значних початкових інвестицій і мають тривалий строк окупності. Через це звичайні ринкові умови кредитування не завжди є прийнятними для підприємств, домогосподарств і громад. Держава може стимулювати попит на зелені кредити через компенсацію частини процентної ставки, часткові кредитні гарантії, співфінансування, податкові стимули та підтримку пілотних проєктів. Такі механізми дозволяють зробити кредити доступнішими для позичальників і водночас зменшити ризики для банків.

Третім важливим напрямом є залучення міжнародних фінансових організацій. Для України це має особливе значення, оскільки внутрішній ринок довгострокових фінансових ресурсів є обмеженим. Міжнародні фінансові організації можуть надавати банкам кредитні лінії, гарантії, грантові компоненти, технічну допомогу та методичну підтримку. У працях О. Прутської підкреслюється, що політика сталого фінансування потребує не лише нормативного закріплення, а й практичних механізмів реалізації через фінансові установи [65]. Саме міжнародні кредитні лінії можуть стати одним із таких механізмів.

Четвертим напрямом є розвиток зелених кредитних продуктів для різних груп позичальників. Для домогосподарств актуальними є кредити на сонячні панелі, акумуляторні системи, теплові насоси, енергоощадне обладнання та термомодернізацію житла. Для малого і середнього бізнесу перспективними є кредити на модернізацію обладнання, зменшення енергоспоживання, впровадження ресурсоефективних технологій і підвищення відповідності стандартам ЄС. Для громад важливими є кредити на оновлення теплопостачання, водопостачання, громадського транспорту та систем управління відходами. Для корпоративного сектору найбільш значущими залишаються проєкти у сфері відновлюваної енергетики, промислової модернізації та скорочення викидів.

П'ятим напрямом є інтеграція ESG-аналізу у кредитний процес банків. На думку І. Краснової, Н. Циганової, І. Дворник та В. Лавренюк, розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах потребує включення принципів

зеленого банкінгу до системи корпоративного управління, ризик-менеджменту та стратегічного планування банків [37; 51; 53]. Це означає, що зелене кредитування не повинно залишатися лише окремою маркетинговою пропозицією. Воно має стати частиною кредитної політики банку, його оцінки ризиків і роботи з клієнтами.

Шостим напрямом є розвиток цифрових інструментів моніторингу зелених проєктів. Для ефективного зеленого кредитування важливо не лише надати кредит, а й перевірити, чи були кошти використані за призначенням і чи досягнуто заявленого екологічного ефекту. Цифрові інструменти можуть використовуватися для збору даних, моніторингу споживання енергії, оцінювання скорочення викидів, формування звітності та контролю результатів проєкту. Це підвищує прозорість кредитування та зменшує ризик *greenwashing*.

Сьомим напрямом є розвиток зелених облігацій як джерела ресурсів для зеленого кредитування. Зелені облігації можуть використовуватися банками, державою, громадами або компаніями для залучення коштів на екологічні проєкти. У міжнародній практиці цей інструмент є одним із найпоширеніших у сфері сталого фінансування. Climate Bonds Initiative наголошує на важливості стандартів, сертифікації та прозорості використання коштів, залучених через зелені облігації [27; 55]. Для України розвиток цього інструменту може стати додатковим каналом фінансування зелених кредитів і великих інфраструктурних проєктів.

Восьмим напрямом є підвищення обізнаності позичальників. Частина домогосподарств, підприємств і громад не завжди розуміє можливості зеленого кредитування або не має достатніх знань для підготовки якісного проєкту. Тому важливими є консультаційна підтримка, типові кредитні продукти, зрозумілі вимоги до документів, калькулятори економії енергії, інформаційні кампанії та співпраця банків з місцевими органами влади. Узагальнення напрямів активізації зеленого кредитування наведено у табл. 2.5.

Особливу увагу в Україні доцільно приділити тим напрямам, які мають одночасно екологічний, економічний та соціальний ефект. До таких напрямів належать енергоефективність житла, відновлювана енергетика, автономні

енергетичні рішення, модернізація підприємств, електротранспорт, управління відходами та оновлення комунальної інфраструктури. Саме ці сфери можуть стати основою для розширення зеленого кредитування у найближчі роки.

Важливо, щоб розвиток зеленого кредитування не обмежувався лише великими корпоративними проєктами. Значний потенціал мають малі проєкти домогосподарств, ОСББ, громад і МСБ. Вони можуть бути менш масштабними за обсягом фінансування, але більш масовими за кількістю позичальників. Це дає змогу поширювати зелені технології на ширше коло учасників економіки.

Таблиця 2.5 – Напрями активізації зеленого кредитування в Україні

Напрямок активізації	Зміст заходів	Очікуваний результат
Формування критеріїв зелених проєктів	розроблення чітких вимог до екологічного ефекту, енергоефективності та цільового використання коштів	зниження ризику greenwashing і підвищення довіри до ринку
Державна підтримка	компенсація процентних ставок, часткові гарантії, співфінансування, податкові стимули	здешевлення кредитів і розширення доступу до фінансування
Залучення МФО	кредитні лінії, гранти, гарантії, технічна допомога	збільшення обсягу довгострокових ресурсів для банків
Розвиток продуктів для домогосподарств	кредити на сонячні панелі, батареї, теплові насоси, термомодернізацію	підвищення енергетичної незалежності населення
Підтримка МСБ	фінансування модернізації обладнання, ресурсоефективності, енергоощадних технологій	зниження витрат бізнесу та підвищення конкурентоспроможності
Кредитування громад	фінансування теплопостачання, водопостачання, транспорту, відходів	модернізація комунальної інфраструктури
Інтеграція ESG-аналізу	включення екологічних і соціальних ризиків у кредитний процес банків	підвищення якості банківського ризик-менеджменту
Цифровий моніторинг	контроль використання коштів, оцінка результатів, звітність	прозорість і підтвердження екологічного ефекту
Розвиток зелених облігацій	залучення коштів через ринок капіталу для фінансування екологічних проєктів	розширення ресурсної бази зеленого кредитування

Джерело: складено автором на основі [27; 30; 35; 36; 51; 53; 55; 60; 65].

З огляду на це, модель активізації зеленого кредитування в Україні має ґрунтуватися на взаємодії держави, НБУ, банків, міжнародних фінансових організацій і позичальників (рис. 2.10). Держава та регулятор формують правила, стимули й критерії. Банки розробляють кредитні продукти, здійснюють ESG-аналіз і моніторинг. Міжнародні фінансові організації надають ресурси, гарантії та

технічну допомогу. Позичальники реалізують зелені проекти, результатом яких стає економія ресурсів, скорочення викидів і підвищення енергетичної стійкості.

Подальший розвиток зеленого кредитування в Україні має відбуватися поступово. На першому етапі доцільно зосередитися на найпростіших і найбільш зрозумілих продуктах для населення та МСБ. Це кредити на енергоефективність, автономні джерела енергії та модернізацію обладнання. На другому етапі потрібно розширювати кредитування громад і підприємств для реалізації складніших інфраструктурних проектів. На третьому етапі доцільно активніше використовувати зелені облігації, змішане фінансування та спеціалізовані фонди.

Рисунок 2.10 – Модель активізації зеленого кредитування в Україні

Джерело: складено автором.

Важливою умовою успішного розвитку зеленого кредитування є прозорість. Банки мають розкривати інформацію про цілі кредитування, критерії відбору проектів, очікуваний екологічний ефект і результати моніторингу. Це підвищить довіру до зелених фінансових продуктів і сприятиме залученню міжнародних партнерів. Водночас прозорість важлива і для позичальників, оскільки вона дає змогу краще розуміти вимоги банку та підготувати якісніший проект.

Отже, перспективи зеленого кредитування в Україні є значними, але їх реалізація потребує комплексного підходу. Основними напрямками активізації

мають стати формування критеріїв зелених проєктів, державна підтримка, залучення міжнародного фінансування, розвиток спеціалізованих кредитних продуктів, інтеграція ESG-аналізу, цифровий моніторинг і розширення використання зелених облігацій. Поєднання цих заходів дозволить перетворити зелене кредитування з окремих банківських програм на важливий фінансовий інструмент сталого відновлення та модернізації економіки України.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено теоретичні засади, міжнародний досвід, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зеленого кредитування в Україні. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що зелене кредитування є важливим напрямом трансформації банківської діяльності, оскільки воно поєднує традиційні функції кредиту з екологічними, енергетичними та соціально-економічними цілями сталого розвитку.

У роботі встановлено, що зелене кредитування слід розглядати не лише як окремий банківський продукт, а як фінансовий механізм підтримки проєктів, спрямованих на зменшення негативного впливу на довкілля, підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваної енергетики, ресурсозбереження, модернізацію виробництва та впровадження екологічно безпечних технологій. Його особливість полягає в тому, що під час прийняття кредитного рішення банк має враховувати не тільки платоспроможність позичальника, забезпечення та очікувані грошові потоки, а й екологічний ефект проєкту, його відповідність ESG-критеріям і цілям сталого розвитку.

У першому розділі розкрито сутність зеленого кредитування та його місце в системі зеленого банкінгу і сталих фінансів. Доведено, що зелений банкінг є ширшим поняттям, оскільки охоплює не лише фінансування екологічних проєктів, а й екологізацію внутрішньої діяльності банку, управління кліматичними та екологічними ризиками, розвиток ESG-орієнтованої кредитної політики та підвищення прозорості банківської діяльності. Зелене кредитування, у свою чергу, є одним із ключових інструментів практичної реалізації зеленого банкінгу.

У процесі дослідження систематизовано основні види зелених кредитів. До них належать кредити на енергоефективність, кредити на відновлювану енергетику, зелені кредити для бізнесу, кредити для домогосподарств, зелене іпотечне кредитування, кредити на екологічний транспорт, а також кредити на управління відходами, очищення води та ресурсозбереження. Така класифікація

свідчить, що зелене кредитування може застосовуватися як у корпоративному секторі, так і в секторі домогосподарств, громад та малого і середнього бізнесу.

У роботі визначено основні інструменти та механізми зеленого кредитування. До них віднесено пільгові процентні ставки, компенсацію частини процентів, кредитні гарантії, грантові компоненти, зелені кредитні лінії, зелений лізинг, зелені облігації, ESG-скоринг і моніторинг екологічного ефекту. Обґрунтовано, що ефективність зеленого кредитування залежить не лише від наявності кредитних ресурсів, а й від правильного поєднання цих інструментів. Особливо важливими для України є механізми, які здешевлюють кредит для позичальника та одночасно знижують ризики для банку.

Аналіз міжнародного досвіду показав, що розвиток зеленого кредитування відбувається у тісному зв'язку з формуванням ринку зелених фінансів, зелених облігацій, ESG-регулювання та стандартів розкриття інформації. У розвинених країнах зелене кредитування підтримується не лише банками, а й державою, центральними банками, міжнародними фінансовими організаціями, інституційними інвесторами та спеціалізованими фондами. Для України цей досвід є важливим, однак його потрібно адаптувати до умов воєнного часу, обмеженості довгострокового фінансування, високих ризиків та потреб післявоєнного відновлення.

У другому розділі проаналізовано передумови та сучасний стан зеленого кредитування в Україні. Встановлено, що розвиток цього напрямку зумовлений кількома факторами. Серед них важливими є міжнародні кліматичні зобов'язання України, ратифікація Паризької угоди, політика Національного банку України щодо сталого фінансування, значні потреби у відновленні енергетичної та житлово-комунальної інфраструктури, зростання попиту на енергоефективні рішення, а також підтримка міжнародних фінансових організацій.

Проведений аналіз засвідчив, що український ринок зеленого кредитування перебуває на етапі формування. Він ще не є повністю самостійним і зрілим сегментом банківського ринку, але вже має окремі практичні прояви. Найбільш помітними є кредитування відновлюваної енергетики, програми

енергоефективності для домогосподарств, фінансування малого і середнього бізнесу для модернізації обладнання, кредитування екологічного транспорту, а також залучення міжнародних кредитних ліній, грантів і технічної допомоги.

Особливу роль у становленні зеленого кредитування в Україні відіграв сектор відновлюваної енергетики. До початку повномасштабної війни розвиток сонячних і вітрових електростанцій стимулювався зеленим тарифом, зниженням собівартості технологій і зацікавленістю інвесторів у проєктах ВДЕ. Банки активно долучалися до фінансування таких проєктів, а значна частина потужностей відновлюваної енергетики була створена із залученням кредитних ресурсів. Це підтверджує важливу роль банківського сектору у розвитку зеленої енергетики.

Водночас встановлено, що модель кредитування великих проєктів ВДЕ мала значну вразливість. Вона залежала від стабільності зеленого тарифу, своєчасності розрахунків з боку державного покупця електроенергії, довгострокових прогнозів окупності та збереження активів. Повномасштабна війна суттєво посилила ці ризики. Пошкодження і руйнування частини енергетичних об'єктів, зниження доходів виробників, накопичення заборгованості та погіршення платоспроможності позичальників призвели до зростання частки непрацюючих кредитів у секторі зеленої енергетики.

Дослідження показало, що провідну роль у кредитуванні зеленої енергетики в Україні відігравали державні банки. Це пояснюється їх більшою ресурсною базою, досвідом участі у державних і міжнародних програмах, а також можливістю фінансувати масштабні інвестиційні проєкти. Проте саме державні банки зазнали значного навантаження через погіршення якості кредитів у секторі ВДЕ. Це підтверджує необхідність більш збалансованого розподілу ризиків між державою, банками, міжнародними фінансовими організаціями та позичальниками.

У роботі проаналізовано практику реалізації програми «тепліх кредитів», яка стала одним із найбільш відомих прикладів зеленого кредитування домогосподарств та ОСББ. Програма часткового відшкодування вартості енергоефективного обладнання і матеріалів сприяла залученню приватних інвестицій у термомодернізацію житла. Її значення полягає в тому, що державна

підтримка мала мультиплікативний ефект. Вона стимулювала громадян та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків вкладати власні кошти в енергоефективні заходи.

Окрему увагу приділено досвіду АТ «Укргазбанк», який є одним із найбільш показових прикладів розвитку зеленого банкінгу в Україні. Встановлено, що ефективність цього банку у сфері зеленого кредитування була пов'язана не лише з наявністю окремих кредитних продуктів, а й із формуванням цілісної моделі зеленого банку. Вона включала екологічну політику, співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями, техніко-інженерну експертизу проєктів, моніторинг екологічного ефекту та розроблення продуктів для фізичних осіб, МСБ, корпоративних клієнтів і житлово-комунального сектору.

Аналіз структури екопортфеля АТ «Укргазбанк» засвідчив, що на початковому етапі домінували проєкти відновлюваної енергетики. Водночас поступово зростало значення енергоефективності, ресурсозбереження, екологічного транспорту, модернізації обладнання та інших проєктів сталого розвитку. Це свідчить про зміну структури зеленого кредитування в Україні. Якщо раніше основний акцент робився на великих станціях ВДЕ, то нині дедалі більшої актуальності набувають проєкти для власного енергоспоживання підприємств, домогосподарств і громад.

У роботі узагальнено основні тенденції розвитку зеленого кредитування в Україні. До них належать зростання ролі енергетичної незалежності, активізація програм для домогосподарств, підтримка МСБ через програми ЄБРР та ЄС, посилення ролі державних банків, залучення міжнародних кредитних ліній і гарантій, поступова інтеграція ESG-підходів у банківську практику, а також недостатність єдиної статистики та стандартів зелених кредитів.

Разом з тим виявлено низку проблем, які стримують розвиток зеленого кредитування в Україні. Основними з них є висока вартість кредитних ресурсів, нестача довгострокового фінансування, підвищені ризики воєнного періоду, недостатня деталізація критеріїв зелених проєктів, слабкий досвід ESG-аналізу в банківській практиці, відсутність повної статистики щодо зелених кредитів, низька

платоспроможність окремих позичальників і складність підготовки якісних інвестиційних проєктів.

Важливою проблемою є ризик greenwashing, тобто формального позиціонування проєктів як зелених без реального позитивного екологічного результату. Для молодого ринку зеленого фінансування цей ризик є особливо небезпечним, оскільки може знизити довіру до банків, позичальників, державних програм і міжнародних інвесторів. Тому розвиток зеленого кредитування має супроводжуватися прозорими критеріями, моніторингом результатів, звітністю та підтвердженням цільового використання коштів.

У роботі визначено перспективні напрями активізації зеленого кредитування в Україні. До них належать формування чітких критеріїв зелених проєктів, запровадження державної підтримки у вигляді компенсації процентних ставок і часткових гарантій, залучення міжнародних кредитних ліній, розвиток зелених облігацій, розширення кредитних продуктів для домогосподарств, МСБ і громад, інтеграція ESG-аналізу в кредитний процес банків і використання цифрового моніторингу екологічного ефекту.

Обґрунтовано, що найбільш перспективними сегментами зеленого кредитування в Україні є домогосподарства, малий і середній бізнес, корпоративний сектор, громади та комунальна інфраструктура. Для домогосподарств актуальними є кредити на сонячні панелі, акумуляторні системи, теплові насоси, енергоощадне обладнання та термомодернізацію житла. Для МСБ важливими є кредити на модернізацію обладнання, ресурсоефективність і енергоощадні технології. Для громад перспективними є кредити на оновлення теплопостачання, водопостачання, управління відходами та громадський транспорт. Для корпоративного сектору важливими залишаються проєкти у сфері відновлюваної енергетики, промислової модернізації та скорочення викидів.

Запропонована модель активізації зеленого кредитування передбачає взаємодію держави, Національного банку України, банків, міжнародних фінансових організацій, донорів і позичальників. Держава та НБУ мають формувати стандарти, критерії, стимули й гарантійні механізми. Банки повинні

розвивати зелені кредитні продукти, ESG-аналіз і моніторинг проєктів. Міжнародні фінансові організації та донори можуть забезпечувати кредитні лінії, гранти, гарантії й технічну допомогу. Позичальники реалізують зелені проєкти, результатом яких має бути економія ресурсів, скорочення викидів, енергетична стійкість і сталий розвиток.

Отже, розвиток зеленого кредитування в Україні має значний потенціал, але потребує системного підходу. Його подальша активізація можлива лише за умови поєднання банківських ресурсів, державної підтримки, міжнародного фінансування, зрозумілих екологічних критеріїв, якісного ESG-аналізу та прозорого моніторингу результатів. Зелене кредитування може стати важливим фінансовим інструментом екологічної модернізації, підвищення енергоефективності, розвитку зеленої інфраструктури та сталого відновлення економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернадский В. Биосфера и ноосфера. Айріс-прес, 2004. 576 с
2. Краснова І.В., Примостка Л. О., Лавренюк В.В. Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі. *Проблеми економіки*. 2021. №3(49). С. 140–146. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-140-146>
3. Global Green Economy Index. *Dual Citizen LLC*. URL: <https://dualcitizeninc.com/global-green-economy-index/> (дата звернення: 26.05.2026).
4. Bolton, Patrick & Luiz, Morgan & Pereira, Awazu & Silva, D & Samama, Frederic & Svartzman, Romain. (2020). The green swan Central banking and financial stability in the age of climate change. *Work papir*. Bank for International Settlements 2020. All rights reserved. URL: <https://www.bis.org/publ/othp31.pdf> (Дата звернення: 15.03.2026)
5. Краснова І. В., Примостка Л. О., Шевалдіна В. Г. Фінансові інновації в управлінні кліматичними ризиками *German International Journal of Modern Science*. 2021. № 11. Р. 22–26.
6. Про ратифікацію Паризької угоди : Закон України від 14.07.2016 № 1469-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1469-19#Text> (дата звернення: 26.05.2026).
7. Prasetyo M.H. Green banking concept as a positioning strategy to gain brand image *First International Conference on Economics and Banking* / Edited by H.A. Buchory, M.F. Cahyandito. Atlantis Press, 2015. P. 13–17.
8. Kapoor N. et al. Green banking: a step towards sustainable development *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*. 2016. Vol. 7. P. 69–72.
9. San-Jose L., Retolaza J.L., Gutierrez-Goiria J. Are ethical banks different? A comparative analysis using the radical affinity index. *Journal of Business Ethics*. 2011. Vol. 100, Issue 1. P. 151–173

10. Paulet E., Parnaudeau M., Relano F. Banking with ethics: strategic moves and structural changes of the banking industry in the aftermath of the subprime mortgage crisis. *Journal of Business Ethics*. 2015. Vol. 131, Issue 1. P. 199–207.
11. Chew B.C., Tan L.H., Hamid S.R. Ethical banking in practice: a closer look at the Co-operative Bank UK PLC. *Qualitative Research in Financial Markets*. 2016. Vol. 8, Issue 1. P. 70–91
12. Butzbach O., Mettenheim K. Alternative banking and theory *Accounting, Economics, and Law: A Convivium*. 2015. Vol. 5, Issue 2. P. 105–171
13. Місіюк В. Екологічний кредит. URL: <http://prosvit.org/екологічний-кредит>. (Дата звернення: 05.03.2026).
14. Lalon, R.M. (2015). Green banking: going green. *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, Vol. 3, Issue 1, 34–42.
15. Bahl, S. (2012). Green banking – the new strategic imperative. *Asian Journal of Research in Business, Economics and Management*, Vol. 2, Issue 2, 767–775.
16. Singh, H., Singh, B.P. (2013). An effective & resourceful contribution of green banking towards sustainability. *International Journal of Advances in Engineering Science and Technology*, Vol. 1, Issue 2, 41–45.
17. Bhardwaj, B.R., Malhotra, A. (2013). Green banking strategies: sustainability through corporate entrepreneurship. *Greener Journal of Business and Management Studies*, Vol. 3, Issue 4, 180–193.
18. Dotzour, M.G., Manning, S. (2002). Environmental banking. *A reprint from Tierra Grande, the Real Estate Center Journal*
19. The Equator principles [Electronic resource] // Equator principles. URL:: <https://equator-principles.com/about/>. (Дата звернення: 05.03.2026).
20. The Equator Principles. Do they make banks more sustainable? [Electronic resource] // UNEP. Inquiry working paper, 16/05 February, 2016. – P. 24. (Дата звернення: 23.03.2026).
21. EBA Action Plan on Sustainable Finance // European banking authority. – December 6. 2019. P. 21.

22. Discussion paper on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms (EBA/DP/2020/03) [Electronic resource] // The European Banking Authority. URL: <https://www.eba.europa.eu/calendar/discussion-papermanagement-and-supervision-esg-risks-credit-institutions-and-investment>. (Дата звернення: 06.04.2026).

23. ECB published final guide on climate-related and environmental risks for banks [Electronic resource] European Central Bank. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr201127~5642b6e68d.en.html>. (Дата звернення: 06.04.2026).

24. Гриценко Л.Л. Особливості впровадження «зелених» фінансів в Україні. *Збірник тез «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи»*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 22–24 листопада 2021 року) Суми: СумДУ. 2021.С. 176–179 стр.

25. Green Investment Banks: Innovative Public Financial Institutions Scaling up Private, Lowcarbon Investment. OECD, January 2017. URL: http://www.keepeek.com/Digital-AssetManagement/oecd/financeandinvestment/green-investment-banks_9789264245129-en#.WIOS4lWnGCg. (Дата звернення: 05.04.2026).

26. Saigal, P. Green banking: a drive towards sustainability [Electronic resource] SDMIMD Conference, November 2016. – URL: https://www.researchgate.net/publication/343134880_GREEN_BANKING_A_DRIVE_TOWARDS_SUSTAINABILITY. (Дата звернення: 05.05.2026)

27. Climate Bonds Standard and Certification Scheme. *Climate Bonds Initiative*. URL: <https://www.climatebonds.net/standard> (accessed: 26.05.2026).

28. Стрільчук Ю.І., Лавренюк В.В., Ковбаса В.А. Трансформація системи фінансового обліку та звітності в банках України на засадах сталого розвитку. *Вчені записки : зб. наук. пр.* М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Київ: КНЕУ, 2025. Вип. 41. с. 340-351. DOI: 10.33111/vz_kneu.41.25.04.23.161.167

29. The financial system we need: from momentum to transformation. Inquiry Report. 2016. URL: <http://unepinquiry.org/publication/the-financial-system-we-need-from-momentum-to-transformation>. (дата звернення 28.04.2026)
30. Paris Agreement. *United Nations Framework Convention on Climate Change*. Paris, 2015. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (accessed: 26.05.2026).
31. Schmidt–Traub G., Sachs J.D. Financing Sustainable development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships. - 2015.- P.156
32. Тверезовська О. І. The role of green project financing in the sustainable development of Ukraine. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3933> (дата звернення: 26.05.2026)..
33. Добровольська О. В. «Зелені фінанси» як складова парадигми сталого розвитку *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 287–294
34. Ігнатченко А. С., Ковальов Б. Л., Федина С. М., Попова А. Г. Аналіз дефініційної основи терміна «екологічні (зелені) інвестиції» та їх класифікація. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 2. С. 138–148. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.88.12>
35. Краснова І., Лещенко Р. Управління ESG-ризиками у процесі корпоративного кредитування. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2025. № 3. С. 208–217. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-17-28>.
36. Краснова І., Лещенко Р. І. ESG-орієнтація як стратегічний вектор трансформації банківської діяльності. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2025. № 8. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-8-11354>.
37. Циганова Н.В., Жибер Т.В. Концептуальний підхід data-driven бюджетування інвестиційних проєктів для сталого розвитку України. *Фінанси України*. 2023. No 3. С. 27–43. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.03.027>

38. НБУ стримує кредитування «зеленої» енергетики. URL: <http://finbalance.com.ua/news/NBU-strimu-kredituvannya-zeleno-enerhetiki---bankiri>.

(Дата звернення: 03.04.2026).

39. Офіційний сайт банку ProCredit [Електронний ресурс] URL: <http://ru.procreditbank.com.ua> (Дата звернення: 07.05.2026)

40. Екологічні стандарти АТ «ПроКредит Банк». URL: <https://www.procreditbank.com.ua/eco/eco-standards/>. (Дата звернення: 13.04.2026).

41. Офіційний сайт Ургазбанку [Електронний ресурс] URL: <https://www.ukrgasbank.com>. (Дата звернення: 05.05.2026)

42. Офіційний сайт банку Credit Agricole [Електронний ресурс] URL: <https://credit-agricole.ua>. (Дата звернення: 05.03.2026)

43. Про електроенергетику Закон України від 16.10.1997 № 575/97-ВР [Електронний ресурс] URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/575/97-вр>. (Дата звернення: 12.04.2026)

44. Аналітичний огляд оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди. Липень 2021 URL: <https://mepr.gov.ua/news/33080.html> (Дата звернення: 05.03.2026)

45. Design of Sustainable Financial System. Definitions and Concepts: Background Note. – UNEP (September 2016). URL: http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/09/1_Definitions_and_Concepts.pdf (Дата звернення: 05.03.2026)

46. Національний банк України. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Київ : НБУ, 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf (дата звернення: 26.05.2026).

47. Проєкт «Цифрова адженда України – 2020»: Концептуальні засади. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. (Дата звернення: 05.03.2026)

48. Річний звіт 2020 АБ «Укргазбанк». URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/file/ugb_year_rport_2020.pdf. (Дата звернення: 05.03.2026)

49. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики [Електронний ресурс] / Офіційний сайт центру Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf. (дата звернення: 26.05.2026).

50. Стан і перспективи розвитку зеленої економіки та зеленого бізнесу в Україні. Аналітична доповідь. URL: <http://www.eep.org.ua>. (Дата звернення: 18.05.2026).

51. Краснова І., Циганова Н. Розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2025. № 1. С. 411–421. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-53>.

52. Стимулювання відновлюваної енергетики в Україні за допомогою «зеленого» тарифа [Електронний ресурс] / Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. URL: <http://saee.gov.ua/documents/green-tariff.pdf>. 54. Стратегія низькоєврового розвитку України до 2050 року. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Proekt/LEDS_ua_last.pdf. (дата звернення: 26.05.2026).

53. Краснова І., Дворник І., Лавренюк В. Імплементация основних засад зеленого банкінгу в корпоративне управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2025. № 342, вип. 3(1). С. 267–278. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-38](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-38).

54. Звіт про фінансову стабільність червень 2020 р URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4 (дата звернення 12.05.2026).

55. Sustainable Debt. Global State of the Market 2021. London : Climate Bonds Initiative, 2022. URL: <https://www.climatebonds.net/resources/reports/sustainable-debt-global-state-market-2021> (accessed: 26.05.2026).

56. Офіційний сайт Державного агентства енергоефективності та енергозбереження України: Зелені облігації: Еко-банкінг. URL: <https://saee.gov.ua/uk> (Дата звернення: 05.03.2026)

57. Глобальний ринок «зелених» економіки у 2018 році. URL: <https://dualcitizeninc.com/global-green-economy-index/index.php#interior> (Дата звернення: 15.04.2026)

58. Національний банк презентував Політику щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. *Національний банк України*. 2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prezentuvav-politiku-schodo-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku> (дата звернення: 26.05.2026).

59. National Bank of Ukraine and IFC to Join Efforts in Developing Green Finance. *National Bank of Ukraine*. 2021. URL: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-ta-ifc-spilno-pratsyuvatimut-nad-rozvitkom-zelenogo-finansuvannya> (accessed: 26.05.2026).

60. Чала В. С. Оцінка зеленої трансформації економіки України в умовах європейської інтеграції: методологічний підхід та позиціонування серед країн ЄС. *Економічний простір*. 2024. URL: <https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2024/12/195-223-231-chala.pdf> (дата звернення: 26.05.2026).

61. Зелені облігації як інструмент залучення фінансування в проекти екологічного спрямування [Електронний ресурс] / Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. URL: https://saee.gov.ua/sites/default/files/SAEE_Frolov_25_09_2020.pdf. (Дата звернення: 16.03.2026).

62. Дима В. В. Фінансові інструменти стимулювання розвитку «зеленої» економіки в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С. 182–187.

63. Зелені інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст [Електронний ресурс] / Офіційний сайт центру Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (Дата звернення: 05.03.2026).

64. Національний банк та IFC спільно працюватимуть над розвитком «зеленого» фінансування [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України.– Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ta-ifc-spilno-pratsyuvatimut-nad-rozvitkom-zelenogo-finansuvanny> (Дата звернення: 05.03.2026).

65. Прутська О. О. Сучасна політика НБУ щодо розвитку сталого фінансування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/979> (дата звернення: 26.05.2026).

66. Охрименко І.Б., Краснова І.В., Кузьменко Ю.І. Кредитування малого та середнього бізнесу в Україні: реалії, проблеми та перспективи розвитку інструментів і механізмів. *Наукові перспективи: журнал. (Серія «Економіка»)*. № 4 (70). 2026 DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)-3036-3060](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70)-3036-3060)

67. IFC estimates Ukraine's potential for issuing green bonds at USD 73 billion by 2030. *Interfax-Ukraine*. 2020. URL: <https://interfax.com.ua/news/investments/701222.html> (accessed: 26.05.2026).

68. Green Growth Index 2022. Seoul : Global Green Growth Institute, 2022. URL: <https://greengrowthindex.gggi.org/wp-content/uploads/2023/02/2022-Green-Growth-Index-1.pdf> (дата звернення: 26.05.2026).

69. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (дата звернення: 26.05.2026).

70. The NSSMC approved Recommendations on the implementation or financing of environmental projects by issuing green bonds. *National Securities and Stock Market Commission*. 2021. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/en/komisiia-skhvalyla-rekomendatsii-shchodo-rozvytku-zelenykh-oblihotsii-v-ukraini/> (accessed: 26.05.2026).

71. IFC estimates Ukraine's potential for issuing green bonds at USD 73 billion by 2030. *Interfax-Ukraine*. 2020. URL: <https://interfax.com.ua/news/investments/701222.html> (accessed: 26.05.2026).